ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД УНЭН

№ 272 (11871)
1968 оной ноябриин 20, среда
Сэн 2 мүнгэн

й Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

КПСС-эй ЦК-гай ОКТЯБРИИН ПЛЕНУМЭЙ ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЫЕ ХҮСЭНДЭНЬ ХҮРГЭЕ!

эй ОБКОМДО, РЕСПУБЛИКЫН МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

УНЫН СОВХОЗОЙ МАЛ ШАХАН ТАРГАЛУУЛХА ГҮҮРТЫН ҮХЭРШЭДЭЙ ҮҮСХЭЛ ТУХАЙ

лгын үедэ шахан таргалуулагдажа байһан й шэгнүүрые сүүдхэдэ 1000 граммаар нэмээ- социалис уялга абаһан Яруунын совхозой мал үүртэнүүдэй үхэршэдэй үүсхэлые КПСС-эй об- о, республикын Министрнүүдэй Совет һай- жэбэ.

н совхозой шахамалнуудай гүүртэнүүдэй хандалга бэшэгые бүхы мал шахадаг брига- нүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй дунда зүбшэн үбэлэй сагта шахамалнуудай шэгнүүрые сүүд- 0 граммаар нэмээхэ социалис мүрысөө үргэ- эрүүлхээр КПСС-эй райкомууд, аймгүйсэдко- мууд, үйлэдбэриин управленинүүд, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд уялгалагдаа.

Үбэлэй сагта малай шэгнүүр ехээр нэмээхэ гэһэн социалис мүрысөөнэй дүн саг үргэлжэ үргэнөөр харуулжа байха, мүн колхоз, совхозуудай абаһан социалис уялгануудаа хэр зэргэ дүүргэжэ байһан тухай материалнуудые ходо толилхоор «Правда Бурятии», «Буряад үнэн», «Молодежь Бурятии» газетэнүүдэй редакцинууд, БурАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи радио-дамжуулгын болон телевидениин комитет уялгалагдаһан байна.

УУНЫН СОВХОЗОЙ ҮХЭРШЭДЭЙ СОЦИАЛИС УЯЛГА

жэлэй түсэбые болзор- д бэелүүлхэ. В. И. Ле- үрэһөөр 100 жэлэй ойе түрэтэйгөөр угтаха гэ- алис мүрысөөн Буряад колхоз болон совхо- улам хүсэтэйгөөр эршэ- йна. Эдэ үдэрнүүдтэ ажахын хүдэлмэрилэг- ПСС-эй ЦК-гай октяб- Пленумэй (1968 он) эринүүдые зүбшэн хэл- рэние манай дайшал- лго гэжэ тоолоно. Пле- атериалнууд республи- хознигуудай, совхозуу- лмэришэдэй дунда ха- дэмжэгдэнэ.

эй ЦК-гай октябриин эй тогтоолые зүбшэн зүүраа, хүдөө ажахын рилэгшэд мал ажалай нуудые ехээр абадаг тушаа дээшэлүүлэгдэ- уялгануудые бэедээ абана.

эр, Яруунын совхозой хан таргалуулха гүүр- й үхэршэд, бүгэдэ ара- мүрысөөндэ оролсожо, й ЦК-гай Пленумэй эринүүдтэ бодото ажа- харюусаха гэжэ шии-

й фермэнүүдтэ үхэр- түргэн зуура шахан улха талаар манай сов- н дүршэлтэй болонхой. хэдэн жэлэй туршада һаранuудта бидэнэр шэгнүүр горитой нэмээ- оһон байнабди. Нёдондо малшад мяха ехээр эһэн социалис мүры- оролсожо, мал шахан улха үедөө үхэр бүхэ- эгнүүр сүүдхэдэ 800 аа бага бэшээр нэмээхэ уялга абаһан юм.

эднай хэлэһэн үгэдөө үн бүхэн даалгагдаһан эзэн ёһоор хандажа, й килограмм бүхэнние рэтэйгөөр хэрэглэхэ гэ- доһоной ашаар үхэр- нгээ шэгнүүр сүүдхэдэ ммаар нэмээжэ шадаа ажалаймнай түрүүшүүл шэгнүүр сүүдхэдэ ки- м хүрэтэр, тэрэнһээшье нэмээһэн байха.

үбэлжэлгын үедэ малаа зуура шахан таргалуул- боломжонуудынай урда жэлнүүдэйхиһээ нилээд ехэ гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Совхоздомнай бүдүүн, шэмэтэ тэжээл бии, таряа талханай зүйл дуталданагүй. Үбэлэй һаранuудта хүсэд хүрэхөөр белок ехэтэй аарса бии. Тэрэние 1000 центнер бэлдээ һэмди. Малай байрашье һайнаар заһагданхай. Үбэлэй һаранuудта шахамалнуудые дулаан байрада байлгажа эдеэлүүлдэг гээшэбди. Тэдэние шалааень гаргахын тэдыдэ 1,5—2 часай туршада газаа гаргадаг байнабди.

Мал шахан таргалуулха, гүрэндэ мяха худалдаха жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэ талаар урдаа табигдаһан зорилгонуудай шухала байһые анхаралдаа абажа, бидэнэр үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүр сүүдхэдэ 1 килограммһаа бага бэшээр нэмээхэ, шахан таргалуулагдажа дүүрэхэ үедэнь 12—14 һаратай үхэр бүхэние 3 центнер, тэрэнһээ дээшэ болгохо уялга абанабди. Гүрэндэ мяха тушааха 1968 оной түсэбые совхознай декабриин 25-да дүүргэжэ, бүхыдөө 7200 центнер мяхан худалдагдаха. 1969 оной түрүүшын хахад жэлэй түсэб энэ талаар апрель һарада дүүргэгдэхэ.

Шахамалнуудай шэгнүүрые хайшан гээд ехээр нэмээдэг, саашадаашье нэмээхэ байнабиибди?

Залуу малые сүүдхэдэ килограмм хүрэтэр нэмээхын тула тэдэние хүсэд һайнаар эдеэлүүлхэ, тэжээлдэнь белок, каротин хүсэлдүүлхэ гээшэ эгээн шухала. Шахан таргалуулагдажа байһан малда иимэ рацион тогтоогдонхой. Сүүдхэдэ үхэр бүхэндэ: 2,5 килограмм үбһэн, 5 килограмм зелёнко, 5 килограмм һолоомо, 3 килограмм комбикормо, 1 килограмм аарса үгтэнэ. Тиихэдээ комбикормо аарса хоёрынь шэнгэнээр эдюулэгдэнэ. Тэрэ бурдууг соогоо 150 грамм мяха-яһанай гурил гү, али фосфат, 30 грамм дабһа хэнэбди. Тиигэжэ тэжээлэй рационд 8-һаа дээшэ тэжээлэй единицэ, бэедэ шэнгэхэ 760 грамм протеин ороно.

Гүүртын үдэрэй гурим наринаар сахигдадаг, бүхы малшад нэгэ адли гуримаар ажалладаг. Хүдэлмэриин үдэр үглөөнэй 6 часһаа үдэшын 6 час болотор үргэлжэлдэг. Ажалай хоорондохи забһарлалгые гаргахада, сүүдхэдэ хүн бүхэн 7-8 час хүдэлнэ.

Мал шахан таргалуулдаг бригадануудай хоорондо социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэржэ, малай шэгнүүр сүүдхэдэ 1100—1150 грамм хүрэтэр нэмээхэ гэһэн социалис уялга абагшад олон. Бүхыдөө бидэнэр 1146 үхэр шахан таргалуулжа, шэгнүүрыень 1206 центнерээр нэмээхэ байнабди.

Мал таргалуулжа эхилһэн түрүүшынгээ һарада бидэнэр үгэдөө хүрэжэ шадаабди. Малайнгаа шэгнүүр сүүдхэдэ 1011 граммаар дээшэлүүлһэн байнабди. Энэмнай һайн гээшэ.

Теэд мал үбэлдөө шахан таргалуулхань тиимэ бэлэн хэрэг бэшэ. Энээндэ ехэ шадабари хэрэгтэй, ажалай гаргаша горитой гараха болоно. Мал шахан таргалуулха бүхы үедөө шэгнүүрыень сүүдхэдэ килограммаар нэмээхэ гэһэн ехэ уялгануудые абахадаа бидэнэр урдаа байһан бэрхэшээлнүүдые ойлгонобди, тиимэһээ тэрээндэ харюусалгатайгаар ханданабди.

Хүндэтэ нүхэд, малшад! Бидэнэр бэрхэшээлнүүдһээ айха ёһогүйбди. Энэ үбэлжэлгын үедэ малаа һайса таргалуулхын түлөө мүрысэел. Шахан таргалуулгада табигдаһан үхэр бүхэнэй шэгнүүрые сүүдхэдэ үбэлдөө 1000 граммһаа бага бэшээр нэмээхэ гэһэн манай жэшээе халан абахые республикын колхоз, совхозуудай мал таргалуулдаг гүүртэнүүдэй бүхы хүдэлмэрилэгшэдые бидэнэр уряалнабди. Энэмнай В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе угтаха ажалаймнай ёһотой бэлэг болохо байна бшуу.

Хандалга бэшэгтэ гар табигшад: К. Албашеев — совхозой директор, **Л. Минеев** — парткомой секретарь, **М. Цыбиков** — главна зоотехник, **В. Зиновьев** — совхозой 4-дэхи отделение эрхилэгшэ, **М. Жамбалов** — 4-дэхи отделениин зоотехник, **Н. Перетолчин** — мал шахадаг бригадын бригадир, **С. Стельманщук, Т. Терешина, М. Ульянова, Б. Будаев, Д. Эрдынеев, В. Терешин, Л. Челноков, Т. Пляскина** — мал шахадаг гүүртэнүүдэй үхэршэд, **Т. Семенкова, А. Ульянов** — мал шахадаг бригадануудай хүдэлмэришэд.

ТУГАЛНУУДЫНЬ ТОБИРНУУД

КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдтэ харюу болгон, үбэлжэлгын үедэ харууһалжа байһан үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүр сүүдхын килограмм-килограммаар нэмээхэ гэһэн социалис уялгатай Кабанскын совхозой 2-дохи отделениин тугалшад эдэ үдэрнүүдтэ оролдосо ехэтэйгээр ажаллана. Тус отделениин Колесово тосхоной фермын тугалшад амжалтата ажалаараа совхоз соогоо суурхана. Тэдэнэр харууһалжа байһан 270 тугалайнгаа шэгнүүр октябрь соо сүүдхэ бүри 800 граммаар нэмээгээ.

Залуу малай хэр зэргэ түлжэжэ байһые хүсэд һайнаар мэдэжэ байхын тула эндэхид тугалнуудаа һарадаа хоёр дахин шэгнэдэг юм.

Мүнөө үедэ 40 тугал харууһалжа байһан Анна Павловна Чумакова ноябриин түрүүшын хахадта мэлаа бүхыдэнь 5 центнерээр таргалуулаа. Нарай тугал харууһалхалаа шадабари ехэтэй болоһон Анна Павловна үшөө 25 тугал ноябрь соо даажа абанхай.

Зураг дээрэ: А. П. Чумакова.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Яруунын совхозой үхэр шахадаг гүүртын түрүү малшадай нэгэн Татьяна Егоровна Семенкова бүрүүнүүдаа бүлеэн уһаар уһалжа байна.

Н. ДАМБАЕВАЙ фото.

ХЭБЛЭЛ ТАРААЛГА—ПОЛИТИЧЕСКЭ ШУХАЛА ХҮДЭЛМЭРИ

Республикымнай хүн зоной дунда 1969 оной хэблэл тараалга үргэлжэлһөөр. Энэ хүдэлмэри «айл бүхэндэ — газетэ, журнал!» гэһэн уряа доро ябажа байнхай. Тиин зарим нютагуудта эмхитэй һайнаар ябуулагдана. Захааминай аймагта хэблэл түргөөр, гуримтайгаар тараагдана. Хүн бүхэндэ, айл бүхэндэ хүртэсын талаар эндэ республикын бусад аймагуудайхиһаа эгээл олон хэблэл захигдаа.

Тиихэ ёһотойшье байгаа. Юуб гэхэдэ, партиин Захааминай райком, партийна организацинууд хэблэл тараалгын хүдэлмэрие эхилһэн түрүүшын үдэрһөөнь политическэ ехэ удха шанартай хэрэг дээрэ тооложо, ударидан хүтэлбэрилнэ, үдэр бүриин хиналта доро абанхай. Мүн энэ хүдэлмэридэ олониитын хүсые шадамараар хэрэглэжэ шадаа. Ажахы, эмхи зургаан бүхэндэ олониитын эдэбхитэд ойлгуулламжын, эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулжа, захил абалгые түргэдхэһэн, гуримшуулһан ба хэлхеэ холбооной, «Союзпечатиин» агентствын хүдэлмэрилэгшэдтэ ехэ туһа хүргөө. Имагтал иимэ оролдолгын ашаар эндэхи холын малшад, механизаторнууд болон хээгүүр ажалтай бусад ажалшад бүгэдөөрэн шахуу ерэхэ жэлэй хэблэлдэ захил хэжэ шадаа. Энэнь хүн зоной дунда хожомоо ойлгууламжын, ниитэ-политическэ хүдэлмэри ябуулхадань райкомдо, партийна организацинуудта ехэ туһа нэмэри болоһоо үгэхэнь дамжаггүй.

Теэдшье мүнөө үе сагта, эрдэм ухаанай, үзэл сурталай үргэдэн нэбтэржэ байхада, хүн зоной оюун ухаанай эрилтэ улам ехэ боложо, тэрэниие нь хүсэд дүүрэнээр хангажа байха гээшэ партийна организацинуудай шухалын шухала зорилго болоно бшуу. Мүнөө совет хэблэл уншагша бүхэнэй эгээн дүтын зүбшэлшэ, ханинь болонхой. Эгээл тиимэһээ тэрэние үдэр бүри уншажа, һанал бодолоо хубаалдажа байхые хүн бүхэн эрмэлзэнэ. Гадна хэблэл болбол партиин эгээн хурса, дайшалхы зэбсэг мүн. Партиин гадаадын болон дотоодын политикые олониитэдэ ойлгуулан тараалгада, хүнүүдые коммунис ёһоор хүмүүжүүлгэдэ тэрэ түйлай ехэ үүргэ дүүргэнэ. Тиимэ дээрэһээнь хэблэл тараалгые политическэ ехэ удха шанартай хэрэг гэжэ энэ хүдэлмэридэ харюусалгатайгаар хандаха, эмхитэйгээр ябуулха эрилтэ партиин Центральна Комитет табина.

Энэ эрилтэ мүнөө илангаяа хүдөөгэй партийна организацинуудай үмэнэ улам хурсаар табигдана. КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленум манай хүдөө ажахые саашадань хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ дайшалхы зорилго табиба. Энэ зорилгые амжалтатайгаар бэелүүлгэдэ манай хэблэл горитой ехэ үүргэ дүүргэхэ юм. Энээниие хараадаа абажа, хүдөө зоной дунда газетэ, журналнуудые, илангаяа хүдөө ажахын шэглэлтэй хэблэл олоор тарааха ябадал онсо ехэ удха шанартай болоно.

Гэхэ зуура манай республика дотор ябажа байгаа хэблэл тараалга һанаһанда үшөөл хүрэнэгүй гэхээр. Илангаяа Загарайн, Хяагтын, Бэшүүрэй болон бусад хэдэ хэдэн аймагуудта энэ хүдэлмэри даншье тулюураар ябуулагдана. Энээнһээнь боложо, олон уншагшад хойто жэл хэблэл захингүй үлэхэ гэжэ байнхай. Сахынь хэлэхэдэ, холо хээгүүр байрладаг малшад, механизаторнуудай дунда хэблэл тараалга оройдоо ябуулагданагүй гэхээр. Энээн тушаа шалгалта харуулна, мүн манай уншагшад бэшэнэ.

Энээнэй ушар шалтагааниинь юуб гэхэдэ, олон аймагуудай «Союзпечатиин» агентствын, почтын хүдэлмэрилэгшэд ажал хэрэгтээ харюусалгагүйгөөр хандажа, уншагшадта ошожо, захилыень абанагүй. Тиихэдэ олохон партийна организацинууд, тэрэ тоодо Загарайн Эрхирэгэй совхозой, Улаан-Үдын аймагай «Коммунизм» колхозой, Түнхэнэй «Восточные Саяны» колхозой, Хяагтын совхозой гэхэ мэтэ ажахынуудай партийна организацинуудай хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэд энэ хэрэгые оролдосотойгоор эмхидхэхын, хинахын оронд гансал хэлхеэ холбооной конторын хүдэлмэрилэгшэдтэ даалгажархёод, бэеһээ холодуулһан байха юм. Энэл ушар эдэ нютагуудта хэблэл тараалгын тон муугаар, гуримгүйгөөр ябажа байһание гэршэлнэ. Мүн олониитын эдэбхитэд энэ хүдэлмэридэ оройдоо хабаалданагүй, хабаадуулха гэжэ хэншье оролдоногүй.

Тиихэдэ хэблэлые захиһан хүн бүхэндэ саг соонь абаашажа байха ябадал тэрэние амжалтатайгаар тараалтын нэгэн шухала эрхэ нүхэсэл юм. Теэд олон ушарта почто ажахынуудай түб газарта хүрөөд лэ, саашадаа дамжуулагдахань хэдэн хоногоор удаардаг байна. Заримдаа захиһан газетэ, журналнууд 3—4 хоногоор хожомдожо холын малшадта хүрэдэг баримтанууд олон нютагуудта үзэгдэнэ. Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинууд хэлхеэ холбооной конторонуудтай суг хамта энээн тухай анхаралаа табижа, гуримшуулха зэргэтэй. Мүнөөнэй хурдан түргэн хүгжэлтын үе сагта уншагша бүхэн шухала мэдээнүүдые саг соогоо абажа байхые хүсэнэ. Энэ хүсэлынь заатагүй бэелүүлэгдэхэ ёһотой ха юм.

Мүнөө хэблэл тараалга үргэлжэлһөөр. Дүүрэтэрнь богонихоо болзорой үлэбэшье, үшөөл ехэ юумэ хэжэ үрдимөөр. Тиимэһээ хэблэл тараалгада онсо анхарал хандуулжа, хүн бүхэндэ, айл бүхэндэ хэблэл захюулгые ёһотоор эмхидхэхэ гээшэ партийна организацинуудай, «Союзпечатиин», хэлхеэ холбооной бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй, хэблэл тарааха олониитын эдэбхитэдэй шухала зорилго мүн. Уншагша бүхэн дуратай хэблэлээ захижа уншаха аргатай юм. Партийна болон ажахын, соёл культурын һалбари бүхэнэй гаргадаг түбэй газетэ, журнал захижа болоно. Тиихэдэ манай республикын, аймагуудай хэблэлые захилгада баһал онсо анхарал хандуулагдаха зэргэтэй. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, «айл бүхэндэ—газетэ, журнал!» гэһэн уряа хүсэндөө хүргэглэхэ зэргэтэй. Энэ халаа партийна организацинуудай ябуулдаг политическэ хүдэлмэри мүн.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

БУРЯАДАЙ АССР-ЭЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР НҮХЭР А. П. АХАНЯНОВЫЕ ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын партийна, советскэ органуудта олон жэлэй туршада һайнаар хүдэлһэнэйнь түлөө, 50 наһаяа гүйсэһэнтэйнь дашарахуулан, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй хэрэгүүдые эрхилэгшын орлогшо нүхэр **Аханянов Афанасий Плишкиновичые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретариин орондо А. БОЛОТОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. 1968 оной ноябриин 19.

КПСС-эй делегаци Варшаваһаа бусаба

МОСКВА. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев түрүүтэй Советскэ Союзай Коммунис партиин делегаци Варшаваһаа ноябриин 18-да Москвадаа бусаба. Совет делегаци Польшын Нэгэдэмэл хүдэлмэришэнэй партиин Центральна Комитедэй уряалаар ПОРП-ын V съездэ хабаадаа.

Советскэ правительствын, Коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэд Белорусскэ вокзал дээрэ делегацие угтаа.

КПСС-эй делегаци Будапешт ошохоёо мордоо

Коммунис ба хүдэлмэришэнэй партинуудай уласхоорондын зүблөөндэ бэлдэхэ комиссиин хүдэлмэридэ хабаадалсахаяа КПСС-эй ЦК-гай секретарь Б. Н. Пономарев (делегациин хүтэлбэрилэгшэ), КПСС-эй ЦК-гай секретарь К. Ф. Катушев, КПСС-эй ЦК-гай Уласхоорондын таһагые даагшын орлогшо Е. И. Кусков гэгшэдһээ бүридэһэн КПСС-эй делегаци байгша оной ноябриин 18-да Будапешт ошохоёо мордобо.

(ТАСС).

„ЗОНД-6" ГЭЖЭ АВТОМАТ СТАНЦИ ГАЗАР ДЭЭРЭ БУУБА

ТАСС-ай мэдээсэл

«Зонд-6» гэжэ автомат станци «Газар—һара—Газар» гэһэн замбуулинай замаар 7 сүүдхэ шахуу соо ниидэһэнэй һүүлээр, 1968 оной ноябриин 17-до Советскэ Союздахи урид хараалагдаһан газартаа бууба. «Зонд-6» гэжэ автомат станцие ябуулхадаа, түбинүүд хоорондын замбуулинай аппарадуудые бусааха ондоо, бүри орёо аласай ехэ онол арга—буулгагдаха аппарадай аэродинамическа үргэлгын хүсые (аэродинамическа шанар) хэрэглэжэ залан буулгаха **арга түрүүшынхеэ туршагдаба.**

Аэродинамическа шанар хэрэглэжэ залан буулгабал, замбуулинай аппарадые удаарууха үедэхи ниидэлгын замынь баллистическэ ёһоор буулгын замһаа тад ондоо байна, энэнь Газарай нюрүү дээрэ хараалагдаһан райондо дараса багатайгаар, оншотой мэргэнээр буулгаха арга олгоно. Энэ аппарат Газарай атмосферэ соо хоёр дахин удааруулагдан буулгагдаа. Буужа ябаһан аппарадай замбуулинай хоёрдохи скоростиин (секундын 11 гаран километр) аэродинамическа удааруулгын ашаар секундын 7,6 километр хүрэтэр удааруулагдаһан байна. Тиихэдэ станцие буулгаха аппарат борт дээрэхи оньһон түхеэрэлгын туһаламжаар атмосферын нягта хубиие дабамсаараа, хоёрдохёо атмосферэ худар оротороо, баллистическэ замаар саашадаа ниидэжэ үргэлжэлөө. Хоёрдохёо атмосферэ руу ороходоо, аэродинамическа удааруулга дахинаа хэрэглэн, ниидэлгэнь үргэлжэлүүлэгдэһэн, **урид заагдаһан райондоо сэхэ бууха арга олгогдоһон байна.**

«Зонд-6» гэжэ автомат станци ниидэхэ үедөө иимэ даабаринуудые дүүргээ:

Хараалагдаһанай ёһоор, 2420 километр зайда һарые тойрон ниидээ;

һара шадархи замбуулинай дайдада ниидэхэ замда научна шэнжэлгэнүүд хэгдээ;

Замбуулин соогуур ниидэлгэдэ дүтэрхы эрхэ байдалда замбуулинай станциин оньһон түхеэрэлгэнүүд, агрегадууд ба аппаратура хүдэлгэгдэн шалгагдаа;

Замбуулинай хоёрдохи скоростёор Газарта буужа ябаха үедэнь станцие буулгаха аппарадай аэродинамическа үргэлгын хүсэ хэрэглэхэ оньһон түхеэрэлгэнүүд туршагдаа.

Станци дээрэхи оньһон түхеэрэлгэнүүдые, аппарадуудые, **холбодог** механизмуудые хүдэлгэхэ ба туршаха программа, мүн «Зонд-6» гэжэ автомат станциин замбуулинай дайдада хэхэ научна шэнжэлгэнүүд хүсэд дүүргэгдээ.

ТЭЖЭЭЛ ЭЛБЭГЭЭР БЭЛЭДХЭХЭ—ЭГЭЭН ШУХАЛА ЗОРИЛГО

лдэр Улаан-Үдэ хотодо Ленинэй орденто оперо ба баледэй о республикын колхоз, совхозуудай луговодууд, лугомелиорарядууд болон бригадануудай механизаторнууд, кукурузашад, дай партийна, советскэ, хүдөө ажахын органуудай, ажахыхүтэлбэрилэгшэд, мелиораторнууд, агрономууд суглараһан байзүблөөе КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь А. У. Модогоев

ублика дотороо тэжээл элбэгээр бэлэдхэдэг болохо асуударАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **Н. Б. Пивоидхэл хээ. КПСС-эй ЦК-гай 1968 оной октябриин Пленумэй бэрине бэелүүлхын, ойрын жэлнүүдтэ мал ажалай продуктэрид ехээр абадаг болохын тула тэжээл элбэгээр бэлэдхэхэ байһан тухай элидхэлшэ онсолон тэмдэглээ. Ямар аргаар, гээд энэ хэрэгые шиидхэхэ тухай тэрэ тогтоһон байна.

Элидхэлэй һүүлээр зүблөөндэ хабаадагшад үгэ хэлээ. Тэдэнэрэй тоодо Баргажанай совхозой агроном-луговод нүхэр **Коновалов,** Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр **Шербаков,** Яруунын совхозой лугомелиоративна бригадын бригадир нүхэр **Сорокин,** Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой луговод нүхэр **Жамбалов,** Түнхэнэй аймагай Саянай совхозой луговод нүхэр **Гомбоев,** КПСС-эй Загарайн райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Скубаренко,** Сэлэнгын совхозой главна инженер-мелиоратор нүхэр **Гусев** болон бусад, хамта 16 хүн үгэ хэлээ. Һүүлээрнь КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Модогоев** дэлгэрэнгы үгэ хэлэһэн байна.

Зүблөөндэ хабаадагшад тэжээл бэлэдхэхэ талаар 1969 ондо бэелүүлхэ социалис уялгануудые батален абаа. Удаань ажалай түрүүшүүлдэ үнэтэ шан, бэлэгүүд барюулагдаба. Һүүлээрнь зүблөөндэ хабаадагшадта ехэ концерт харуулагдаһан байна.

КОММУНИС БА ХҮДЭЛМЭРИШЭДЭЙ ПАРТИНУУДАЙ УЛАСХООРОНДЫН ЗҮБЛӨӨНДЭ БЭЛЭДХЭЛ

БУДАПЕШТ. (ТАСС). Коммунис ба хүдэлмэришэдэй партинуудай уласхоорондын зүблөөндэ бэлдэхэ комисси Будапешт хотодо ноябриин 18-да хүдэлмэреэ эхилбэ.

Комиссиин заседанида хабаадагша 66 партиин түлөөлэгшэд бэлэдхэлэй комиссие зарлаха тухай Венгриин Социалис хүдэлмэришэнэй партиин ЦК-гай мэдээсэлые нэгэн һаналтайгаар хараада абаад, зүблэхэ асуудалнуудаа хэлсэжэ эхилээ.

ТҮРҮҮ-ШУУЛ ОЛО-ШОРОГ

Он жэлнай һайнаар түгэсэжэ байнхай. Мүрысөөн хаа хаанагүй үргэнөөр дэлгэрнэ. Хүдөө нютагуудай ажалша зон В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе амжалтаар тэмдэглэхэ гэһэн хүсэл эрмэлзэлтэй. Тиигэншьегүй яахаб! Совет засагай тогтоһоор 51 жэлэй дабаан дабагдажа, орон нютагууднай жэл үнгэрхэ тудам баян дэлгэр боложо байна ха юм.

Октябриин революци үүсхэһэн агууехэ Ленинэй алдарта ойе угтахаяа байхадаа, манай Улаан-Үдын аймагай ажалшад социалис ехэ уялгануудые абаад, ажалаа бүтээсэтэйгээр эмхидхэнэ. Табан жэлэй даабариие болзорһооһь уридшалан бэелүүлжэ, ажахынууд адууһа малайнгаа тоо толгойе олошоруулха, хүдөө нютагуудаа ботбосон түхэлтэй болгохо хараа бодол бэелүүлнэ.

Гансахан мүнөө жэлые аймагаймнай колхоз, совхозууд амжалтатайгаар дабажа байна. 1967 онойхитой сасуулбал, 127 мянга гаран центнерээр ехэ ороохо таряан хуряагдаа. Баян ургасынгаа дээжэһээ ажахынууд 91 мянган центнер ороохо гүрэндэ худалдахын орондо, 120 мянган центнертэ хүргэбэ. Иимэ ехэ амжалта социалис мүрысөөнэй үргэн дэлисэтэйгээр эмхидхэгдэһэнэй ашаар лэ, ажалшан бүхэн урагшаа һаналтайгаар хүдэлжэ түйлаба гээшэ.

Мүнөө үедэ колхоз, совхозууд хүсэ ехэтэ техникэтэй болоно, хамаг ажалынь механизаторнуудай хүсөөр бүтээгдэнэ. Үнгэрэгшэ намар таряа хуряалгын халуун хаһада олон комбайнернууд мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа һэн. «Авангард» колхозой комбайнер нүхэр С. С. Нилкин, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой комбайнер Е. Д. Громов, Ивалгын туршалга-үйлэдбэрилгын ажахын комбайнер Г. Н. Голышев гэгшэд тус тустаа 5 мянганһаа үлүү центнер таряа сохиһон байна. Дүрбэн мянгатанай тоодо Калининай нэрэмжэтэ колхозой комбайнер Ф. Ф. Казазаев, «Улаан Оронго» колхозой комбайнер Л. Г. Гомбоев гэгшэд оролсоо. Тэдэнэй нэрэ мүнөө аймаг дотороо суурхана.

Жэл бүри ороохо таряанай баян ургаса абтана. Механизаторнууд ажалдаа харюусалгатайгаар хандажа, газар дайдаяа үрэжэлтэй һайн болгоно гээшэ. Колхоз, совхозуудай тариалан дээрэ минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдана. Самолёдоор хорон сасагдажа, бурьяг үбһэн үгы хэгдэнэ. Энэ халаа хүдөө ажахын эрдэм наукын түйлалтануудай аша үрэтэйгөөр хэрэглэгдэжэ байһаниие гэршэлэн харуулна. Энээн тушаа иимэ жэшээнүүдые баримталаябди. «Авангард» колхозой 150 гектар поли дээрэ га бүриин 2 центнер аммиагай селитрэ, 50 килограмм суперфосфат үтэгжүүлгэ болгон хэрэглэгдэһэн. Тиигээд юрын участогуудһаань гектарай арбаад центнер шэниисэ хуряагдахада, харин минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэгдэһэн газарһаань 17 центнер абтаа гэхэ гү, али ургасынь хэмжээ 1,5—1,7 дахин нэмэһэн байна.

Улаан-Үдэ городой дүтэ шадараар байдаг аймагаймнай ажахынууд хартаабха, овощ горитой ургуулна. Энэ жэлдэ «Советская Россия» колхозой хартаабхашан Степан Акимович Емельянов даадаг участогуудһаа гектарай 104,7 центнер ургаса хуряагаа. Овощ худалдалгаар Ивалгын туршалга-үйлэдбэрилгын ажахы, «Улаан Оронго», «Коммунизм» колхозууд шалгарна. Мүн Калининай нэрэмжэтэ колхозой кукурузашан Лука Елизарович Малых 212 гектар газарһаа га бүриин 124 центнер шэмэтэ тэжээл ниитынгээ мал һүрэгтэ бэлэдхэһэн байна.

Үнгэрэгшэ хабар сабшалан һайжаруулха хоёр һарын үнгэргэгдэжэ байхада, аймагаймнай олонхи ажахынууд ажалаа зүбөөр эмхидхээ. Иимэ хүдэлмэри үрэ дүнтэйшье байба. Юуб гэхэдэ, колхоз, совхозууд сабшалангаа саг сооһь үтэгжүүлжэ, һайнаар уһалжа, гансахан энэ жэлдэ нёдондоноймхиһоо 69 мянган центнерээр ехэ үбһэ бэлэдхэһэн. Тиихэдэ бусад ажахынууд, жэшээнь, «Улаан Оронго» колхоз хоёр дахин ехэ үбһэ һурилжэ абаа. Эндэхи түрүү луговод Тогочи Цоктоевич Ринчинов 213 гектар сабшалан дээрэһээ га бүриин 33 центнер үбһэ хуряагаа. «Маяк» болон «Восход» колхозуудай луговодууд нүхэд Ф. Т. Максимов, М. Г. Русин гэгшэд даадаг участогуудһаа га бүриин 30—38 центнер хүрэтэр үбһэ сомоһон байна.

КПСС-эй областной комитедэй шиидхэбэреэр, үнгэрһэн намар мүн лэ горитой хүдэлмэри эмхидхэгдэбэ. Гансахан октябрь һарада аймагай ажахынууд гушаад мянган тонно наг шэбхэ сабшалан дээрэ зөөһэн, хэдэн мянгаад гектар газар уһалһан байха юм. 12 мянгаһаа үлүү гектарта намарай паар хахалагдаа. Эдэ бүгэд Ленинэй түрэһөөр 100 ж… дарта ойе угтуулан сэ… баян ургаса абаха арга …

Баян намарай ургаса … дажа, таряашадай ажал… риин дүнгүүдэй согсол… рүүшүүлэй алдар нэрэ… хажа байхада, тэдэнэй … шалые бүгэдын шадабар… тулада партийна орга… горитой хүдэлмэри ябуул… хэ жэлдэ социалис мүр… бүрил олон хүнүүд шалг… лэй. Иимэл зорилго пропа… нууд, агитаторнууд бүх… табигдана. Хэрбээ тэдэнэй … ламжын хүдэлмэри ябуу… түрүү дүй дуршалые аж… ной дунда үргэнөөр тайл… шадаа һаань, ерэхэ … хоз, совхозууд ажалай … амжалта түйлахань лам…

Ц. АЧИТ…
КПСС-эй Улаан-Ү… райкомой инстру…

ЖЭЛЭЙ ДҮН ГАРГАХЫН УРДА

ЕХЭ ДАБААН ӨӨДЭ

Бараглахаяа байһан энэ жэлнай ажал хүдэлмэридэмнай хэр амжалтатай байгаа гээшэб, бүхы арга боломжоёо хэр зэргэ һайнаар ашаглан хэрэглэжэ шадаа гээшэбибди гэжэ эрьежэ хараха саг ерээд байна.

КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 он) Пленумһээ хойшонхи үнгэрһэн үе соо хүдөө ажахын үйлэдбэриие экономическа онол аргаар хүтэлбэрилэн эрхилхэ, бүхы һалбаринуудые ашаг үрэ ехэтэй болгохо, эрид хүгжөөхэ талаар горитой юумэн хэгдээ.

Жэшээ болгон, манай Пограничнэ совхоздо һүүлэй гурбан жэл соо хүдөө ажахын үйлэдбэриин ямараар хүгжэһэниие хаража үзэе. Энэ үе соо таряан, мал ажалһаа эдеэ хоолой зүйлнүүд урдынхиһаа һураггүй ехэ абтадаг болоо. Продукциин өөрынь үнэ сэншье зарим тэды хямдараа. Энээнэй ашаар совхоз урдынхидал гарзатахаяа болижо, ашаг олзотой гарадаг болоо.

Энээниие гэршэлэн харуулхын тула хэдэн тоо, баримтануудые дурдаха ушартай бологдоно. Хэрбээ 1965 ондо совхоз аяар 162 мянган түхэригэй гарзада ороһон һаа, урзанда жэлдэ хамта 82 мянган түхэригэй сэбэр ашаг олзо оруулһан байна. Байгша ондошье, даб дээрэ хаража үзэхэдэ, урзанда жэлэйхиһээ бага бэшэ ашаг олзо абтаха аабза гээд хүлеэгдэнэ.

Хэнэйшье мэдэһээр нэн түрүүн хүдөө ажахын бүхы һалбаринуудые эрид хүгжөөхын тула парти, правительствымнай абаһан асари ехэ хэмжээ-ябуулгануудай бэелүүлэгдэһэнэй ашаар ажахынуудай экономико бэхижэжэ, үйлэдбэринь нилээд хүгжөө ха юм. Мүн ажахынгаа экономикын бэхижэжэ, продукци ехээр абаһанай түлөө материальна талаһаань зүбөөр урмашуулагдадаг болоходоо, хүнүүд хэһэн хүдэлмэридөө оролдосотойгоор хандана гээшэ. Тэрэнэйнь ашаар совхознай гүрэндэ мяха, һү, бусад продукци худалдаха түсэб, даабари амжалтатайгаар дүүргэнэ.

Энэ талаар малшадай түйлаһан амжалта бидэниие ехээр баясуулна. Жэшээлхэдэ, байгша оной үнгэрһэн арба һара соо совхозой һаалишад хамта 15 мянга шахуу центнер һү haaгаа гэхэ гү, али түсэбһөө гадуур гурба мянган центнер һү үйлэдбэрилбэ. Тиихэдэ ажахымнай энэ жэлдэ гүрэндөө 10,1 мянган центнер һү тушааха байһан аад, мүнөө Агууехэ Октябриин һайндэрэй урда бэлэдхэлэй пунктда 11,2 мянган центнер һү оруулаа. Харин жэлэй барагдатар түсэбһөө гадуур 1600 центнер һү тушааха дүүрэн аргатайбди.

Совхозой һаалиин фермэнүүдэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Хяагтын-Адагай, Калининын отделенинүүдэй һаалишад, малшад илангаяа һайн үрэ дүн түйлаа. Эдэнэр гүрэндэ һү худалдаха жэлэй түсэб эдеэ үйлэдбэрилхэ гурбан кварталай түсэб болзорһоо холо урид дүүргээ юм. Тэндэхи һаалишадай дундаһаа Калининын отделениин түрүүшүүл, дуршалтай бэрхэ һаалишад Мария Прохорова, Николай Овсянкин гэгшэд даажа байһан 16 үнеэдэй тус бүриһөө 2351—2434 килограмм һү haaһан байна. Мүн һаалишад Раиса Сабитова, Татьяна Тубанова гэгшэд үнеэн бүриһөө 1790—1980 хүрэтэр килограмм һү haaнхай. Энэ фермэдэ арба һарын дүнгөөр абтаһан һүнэйнь центнер бүхэнэй өөрынь сэн 11,5 түхэригтэ болоо гэхэ гү, али түсэбөөр хараалагдаһанһаа һураггүй хямда байгаа. Калининын фермынхид үнгэрэгшэ арба һарада үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1735 килограмм һү haaжа, совхоз дотороо мүрысөөндэ түрүүлэнхэй.

Манай ажахын хонишод баһал муу бэшэ үрэ дүн түйлана. Байгша ондо түсэбэй ёһоор 590 центнер нооһо гүрэндэ тушааха аад, хамта 690 центнер «сагаан алта» Эхэ орондоо үгөө. Бэрхэ түрүү хонишоднай бүришье дээшэ үрэ дүн түйлажа шадаа. Жэшээнь, хонишон Ханда Доржиевагай отарынхид 19,6 центнер түсэбэй орондо 23,6 центнер нооһо хайшалжа тушаагаа. Тиигэжэ түсэбһөө гадуур продукци ехээр абаад, энэ отарын хонишод гансахан нэмэлтэ түлөөһэндэ 286 түхэриг хүртөө. Бүхы дээрээ совхоз нооһоной нэмэлтэ түлөөһэндэ хонишодтоо 4100 түхэриг мүнгэ, хурьга олоор абаһанайнь түлөө нэмэлтэ түлөөһэндэ—39 хони үгөө бшуу.

Түбхын түрүүн таряашад, механизаторнуудай оролдосото ажалай ашаар лэ мяха, нооһон ехээр абтаа, гүрэндэ элбэгээр тушаагдаа.

Манай совхоз һүүлэй хоёр жэлэй туршада ороохо таряанай, үбһэ ногооной муу бэшэ ургаса абана. Тусхайлбал, нёдондо бүхыдөө 51 мянган центнер ороохо таряа абаһан байбал, энэ жэлдэ 55 мянган центнер абаа. Байгша ондо үбһэ тэжээл урдынхиһаа жэшээгүй ехэ бэлэдхэгдээ. Хэрбээ үнгэрэгшэ жэлдэ оройдоол 4630 тонно силос дарагдаһан һаа, мүнөө фермэнүүднай 6 мянган тонно силостэй үбэлжэхэнь. Ажахыдамнай энэ жэлдэ 45 мянган центнер үбһэн бэлэдхэгдэнхэй. Харин энээнһээ урагшаа совхоз хэзээдэшье эды ехэ үбһэ абажа үзөөгүй юм. Хартаабхын муу бэшэ ургаса абтажа, тэрэниие гүрэндэ худалдаха түсэбөө холо үлүүлэн дүүргээбди.

Байгша ондо Калининын отделениин гурбадахи тракторна бригадынхид (бригадирынь И. П. Черепанов) совхоз соогоо бултанһаа ехэ ургаса абажа, га бүриһөө 11 центнер ороохо сохёо. Энэмнай манай эндэхи элһэн, муу хүрьһэтэй газарта яһала бараг һайн ургаса гэжэ тоолохоор болоно. Ороохо таряанай ургаса гээлтэгүйгөөр, богони болзорто хуряажа абахын тула механизаторнууд мүрысэн ажаллажа, баһал үндэр бүтээсэ түйлаа. Нёдондо хуряалгын чемпион байһан И. М. Казанцев энэ жэлдэ баһал шалгаржа, комбайнаараа 470 га таряа хуряагаа. Комбайнернууд Б. Т. Тулбуров, Ю. А. Протопопов, В. И. Серебренников, Ш. Т. Кибячев болон бусад хуряалгын үелэ эрхимээр ажаллаа.

Дуршалтай механизатор Г. И. Измайловай хүтэлбэрилдэг дүрбэдэхи тракторна бригадынхид таряалангай га бүриһөө 10,6 центнер ургаса хуряагаа. Эдэнэр газарайнгаа хүрьһэнэй хүсэ багатай, һалхинда үлеэгдэжэ муудашье һаань, агротехникын заабариие наринаар сахижа, зүбөөр элдүүрилдэг, тэндэхи бүхы хүдэлмэреэ хаһа сагтань, эрхим шанартайгаар хэдэг болоһоной ашаар иимэ ургаса абаа бшуу. Байгша ондо нилээд ехэ газарта хуурай минеральна үтэгжүүлгэ, аммиагтай уһан оруулагдаа. Тиигэжэ таряанай ургаса га бүриһөө 2—4 центнер хүрэтэр дээшэлээ. Мүн хүрьһэнэй һалхинда үлеэгдэжэ муудахагүйн тула газараа зуруу зуруудаар хахалаад таридаг болоһоной ашаар ургасань хараа байса дээшэлбэ.

Ороохо таряа, үбһэ тэжээл ехээр бэлэдхэжэ, мяха, һү, нооһо гэхэ мэтые ехээр абаабди гэжэ һанаагаа амарха үндэһэн үшөөл үгы. Түйлаһан энэ зарим тэды амжалтаяа улам арьбадхажа, мүнөө малай үбэлжэлгые эрхим бэлэдхэлтэйгээр угтаха, энэ үе соо эдеэ хоолой зүйл бүри ехээр абахын түлөө совхозоймнай ажалшад, малшад шармайн оронхой.

Энэ жэлдэ адууһа малай үбэлжэлгэдэ муу бэшээр бэлдэнхэйбди. Байгша ондо совхоздо хониной хоёр типовой хашаа шэнээр баригдаа. Хуушан табан хашаа һэльбэгдээ. Нигээд үнеэдые оньһон аргаар haaxa, тэжээл зөөхэ, хубаарилха оньһон түхеэрэлгэтэй ехэ байра ашаглалгада үгэхэмнай. Хуушан хашаа, байранууд, малшадай гэрнүүд баһал заһагдажа, гол түлэб бэлэн болоо.

Агууехэ В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо бүри ехэ амжалта түйлажа, совхозой бүхы хүдэлмэришэд ажалай шэнэ бэлэгээр угтаха байһаниинь лабтай.

Г. ОВСЯНКИН,
совхозой главна экономист.
Хяагтын аймаг.

Манай Эхэ орон уужам … даа. Хойто холын зүгтэ хү… хинай эшхэржэ, саһа б… болоно байхада, урда зүгэй … нуудта үшөөл дулаахан… Зүүн-Сибириин шэрүүн … нютагуудта үбдэгсөө саһа… байхада, урда зүгэй хи… ургаса хуряалга түлэг дун… байха юм.

Крымэй область. Джанк… оной «Заветы Ленина» колх… ханизаторнууд хоёрдохёо т… ургасаяа хуряажа сул… Комбайн, машинануудай х… поли дээрэһээ үдэр, һүни… на. Июль һара соо, шэн… ряагдажа дүүрэһэнэй һүү… полидо ешмээн таригдаа һа… гээд мүнөө тэрэ эдешээд,… болоод байна ха юм. Зура… комбайнер Н. Коротких … хуряалга дээрэ.

ТАСС-ай …

БУРЯАДАЙ КОМСОМОЛШУУДАЙ ТҮҮХЭҺЭЭ

АХА ҮЕТЭНЭЙ ГАБЬЯАТА ЖЭШЭЭГЭЭР

(Редакцида ерэһэн бэшэгүүдэй шэнжэлэл)

Хэдэн үеын хүнүүдэй үнинһөө хойшо хүлеэжэ ябаһан түүхэтэ үдэр — ВЛКСМ-эй 50 жэлэй ой һаяхан баяр баясхалангай, ажалай болон политическэ дэбжэлтын гайхамшаг оршон байдалда һайндэрлэгдэбэ. Өөрынгөө зэргэдэ 100 миллион хүниие хүмүүжүүлһэн Ленинскэ комсомолой дайшалхы замынь, бодото ажал ябуулгань үндэрөөр сэгнэгдээ.

ВЛКСМ-эй 50 жэлэй ойн хүндэлэлэй мандалда ажалай эрхим бэлэгүүд үргэгдэбэ, ниитын али бүхы хүдэлмэри улам эдэбхижэбэ. Табин жэл соо дабшаһан ехэшье, утаашье замай түүхэ эхин шатаһаа мүнөө үе болотор дахинаа дабтан харагдаба, гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдэбэ.

Комсомолой түүхэдэ зорюулһан, мүнөө үеын комсомолшуудай болон залуушуулай хэрэг үйлэнүүдые харуулһан али олон материал манай газетэдэ хэзээ хэзээнэйхиһээ олоор толилогдоо. Тиихэтээ хамта комсомолые партийна талаар ударидаха хүдэлмэри һайжаруулха хэрэгтэ анхарал нилээд хандуулагдаһан байна.

Совет ороной хүгжэлтын шата бүхэндэ тааруулан тунхаглаһан тусхай хуудаһануудта ВЛКСМ-эй 50 жэлэй ойдо зорюулһан материалнууд хубаарилагдан толилогдоһон. тэрэшэлэн «ВЛКСМ-эй 50 жэлэй ой» гэһэн гаршаг доро харуулагдаһан байха юм. Комсомолой түүхэдэ, мүнөө үеын ажабайдалда зорюулһан бэшэгүүдые манай редакци нилээд олоор абаа. Зүгөөр алибаа шалтагаанһаа болоно ороһон тэдэ бүхы бэшэгүүдые газетынгээ нюурта бүгэдынь толилжо шадаагүймнай гэмшэлтэй. Сэхынь хэлэхэдэ, арга олдоогүй.

Тиимэһээ яһала олон авторай материалнууд хэрэглэгдэнгүй үлэһэн байха юм. Тэрээнтэй дашарамдуулан, тэдэнэй гол удха тушаа богонихоноор ниитэ шэнжэлэл хэхэ зорилго эндэ табигдана. Зүгөөр толилогдожо үрдиггдөөгүй материалнууд хадаа гол түлэб манай Буряадай комсомолой түүхэдэ хабаатай асуудалнуудта зорюулагдана.

Хяагта хотодо ажаһуудаг тусхайта пенсионер, граждан дайнда эдэбхитэй хабаадагша Николай Васильевич Бутаков «Би тиихэдэ залуухан ябаа бэлэйб» гэһэн бэшэг соогоо хүдөө тосхоной үгытэй айлай хүбүүнэй яажа революционно замда орожо, Буряад орондо Совет засаг бэхижүүлхэ тэмсэлдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан тухайдаа һонирхолтойгоор бэшэнэ. Партизануудай хүдэлөөндэ эрэлхэгээр хабаадалсаһан, удаань чекист ябаһан Николай Васильевичай залуу үетэндэ һургаал боломоор хөөрэхэ юумэнь ехэ ха юм даа.

1918 оной зун партизануудай командир А. В. Логовскойтой анха түрүүн яажа танилсаһан, тэрэнэй элшэн болоно, Хяагтадахи Улаан гвардиин штабта мэдээсэл абаашаһан, Масковтой уулзаһан тухайгаа бэшэг соогоо бэшэнэ.

П. Е. Щетинкинэй партизанска отрядта ябахадаа, 1920 ондо комсомолой гэшүүн болоһон Григорий Васильевич Тундуповай хөөрөөн бүришье һонин. Батрак хүбүүн Григорий тиихэдэ 17-той ябаа. Барон Унгернын сагаан сэрэгые бута сохилсоһоной һүүлээр Хамни тосхондоо (Захааминай аймаг) бусажа ерээд, «Ошон» гэжэ түрүүшын коммуна эмхидхэлсэһэн байха юм. Гурбан жэлдэ Улаан Армида алба хэжэ дүүргээд, 1926 онһоо Захааминай аймагай уншалгын гэрые даагшаар хүдэлһэн байна. Тиигэжэ заха холын Захаамин нютагай ажалша зониие үзэг бэшэгтэ һургаха, гэгээрэл болбосоролтой болгохо ехэ хүдэлмэри ябуулгын эхи табилсаһан. нюдарган баяшуултай, лама бандинартай тэрэ үеын комсомол үетэнэй ямар шанга тэмсэл хэдэг байһан тухай түүхэлэн бэшэнэ. Бэшэгэйнгээ эсэстэ Григорий Васильевич: «Октябриин революциин мүнхэ хэрэгэй түлөө ангиин дайсадтай эрид шууд тэмсэһэн хорёод, гушаад онуудай комсомолшуудта алдар солоl» гэжэ юрөөл табина.

«Минин түрэһэн Хөөрхэ нютагта гэгээрэлэй ямаршье гуламта үгы һэн... Тиин 1924 ондо түрүүшынхеэ улаан гэр гэжэ тогтоһон байгаа. Тэрэ байшангай зонхилогшоор Мария Александровна Рампилова гэжэ комсомол басаган Дээдэ-Үдэһөө эльгээгдээ һэн... Эмшэнээр Хулагшанова гэжэ эхэнэр, культурнигаар Иванова Пелагея Раднаева Цыбжит гэжэ хоёр залуу басагад ерэһэн байгаа» гэжэ 1923 онһоо комсомолой гэшүүн, мүнөө Хэжэнгын дунда һургуулиин багша Надмит Намсараевич Намсараев өөрынгөө дурдалга соо бэшэнэ.

Хүдөө нютагта гэгээрэл болбосоролой хүдэлмэри дэлгэрүүлхэдэ ерэһэн түрүүшын комсомолшуудай ажал ябуулгын ямар ехэ удха шанартай байһые тэрэ удхалан бэшэнэ. Тэдэнэй хүдэлмэридэ шажан мүргэлэй зүрилдөөн, барга бүдүүлиг байдал, үбшэн хамшаг али зэргын хүндэ хүшэр байдал ушаруулдаг һэм.

Гэбэшье тэрэ үеын комсомолшуудай эдэбхи үүсхэл, нэтэрүү оролдолго айхабтар һэн. «Манай комсомольско ячейкэ 30 модоной газарта — Дээдэ Хэжэнгэдэ байһан юм. Тиихэдэнь Хөөрхын комсомолшууд суглаандаа ошоходоо бараг һайн морн унанхай, хүнэй унтаһан хойно һүни мордодог, тиигээд хүнэй бодоогүйдэ үрдижэ, гэртээ ерээд байдаг бэлэйбди» гэжэ урданай комсомолец нүхэр Намсараев домоглоно.

1928—1932 онуудай үедэ Захааминай аймагай комсомольско организациие толгойлжо ябаһан, мүнөө Эрхүүгэй областиин Усть-Орда тосхондо ажаһуудаг тусхайта пенсионер Мария Матвеевна Миронова манай редакцида ехэ бэшэг эльгээгээ. Хорёод онуудай һүүлэй, гушаад онуудай түрүүшын жэлнүүдэй Захааминдахи байдалые нүхэр Миронова дэлгэрэнгыгээр харуулна. Ламанартай, нюдарган баяшуултай, тэдэнэй тухирдаһануудтай ямар шанга тэмсэл хэдэг байһан тухайгаа, соёл гэгээрэлэй ехэ хүдэлмэри ябуулһан тухайгаа, хамтын ажал байгуулха гэжэ нэтэрүү оролдолго гаргаһан тухайгаа анхарал татамаар бэшэнэ.

Эдэ бүхы хүдэлмэриие гол түлэб комсомолшууд эшэ татадаг, эмхидхэн ябуулдаг байгаа ха юм. Тиихэдэ бүхы Захаамин нютагта коммунист хүнүүд хомор байһан. Партиин райком 1931 ондо тогтоһон, харин урда жэлнүүдтэнь партэмхидхэлшэ гэжэ гансал түлөөлэгшэ байдаг юм һэн гэжэ Мария Матвеевна домоглоно. Тэрэ үедэ шэнэ байдалай түлөө эдэбхитэйгээр тэмсэһэн үетэн нүхэд — комсомолшууд Дымпилов, Шоенов, Бахшеев, Ловцов, Русанов, Аюров, Назимов болон бусадай нэрэнүүдые дурдан үгүүлнэ.

Нүхэр Мироновагай хэлэһэн үгэнүүдые 1930 онһоо ВЛКСМ-эй гэшүүн Иван Петрович Ловцов үргэлжэлнэ. Тэрэ өөрөө энэл Захааминай аймагай Шара Азарга тосхоной комсомольско ячейкын эгээл түрүүшынь гэшүүдэй нэгэн. Колхоз байгуулга, ороохо таряа бэлэдхэлгэ, соёл гэгээрэл, спорт ба уран һайханай самодеятельность дэлгэрүүлгэ хадаа хүдөө нютагуудтахи тэрэ үеын комсомолшуудай дайшалхы зорилгонь байгаа. Тэдэ зорилгонуудые тэрэ холын Захааминай нэгэ нютагай комсомолшуудай хэр зэргээр бэелүүлдэг байһые нүхэр Ловцов хөөрэжэ үгэнэ.

Гадна Буряадай комсомолой бэхижэл ба үргэлтые харуулһан, хорёод, гушаад онуудай үеын комсомолшуудай эдэбхитэй ажал ябуулга тушаа үгүүлһэн хэдэн бэшэгүүд ороһон аад, заримайнинь һула удхатайгаар гү, али дан юрэнхыгөөр бэшэгдэһэнһээ болоно толилогдонгүй үлэһэн байна.

Түнхэнэй аймагай газетын редакторые орлогшо Л. Тапхаев «Комсомолой түүхэһээ очеркнууд» гэжэ горитой материал эльгээгээ. Хорёод онуудай эхеэр Түнхэнэй аймагай нютагуудта … молой түрүүшын ячейкэ эм… шэд Д. Ш. Зандеев, Буда… даков, Гомбо Бельгаев бол… сад олон нүхэдые дурдан б… байна. Зүгөөр тэдэнэйнгээ … шье хэрэг үйлые тобо… руулжа шадаагүйнь тон … тэй. Тиимэ олон хүнүү… зетнэ статья соо нэгэ доро … хань бэрхэтэйшье ха юм даа.

Баһал иимэрхүү янза… өөрынгөө зохёолые Д. Р. Го… жнев бэшэһэн байна. Далай… бэеын буряад нютагуудта … лой түрүүшын ячейкэнүүд… гуулһан түүхэ харуулха гэж… доо. Тэрэ үеын эдэбхитэй … шэд, түрүүшын комсо… Михей Бардамов, Лука Р… вич, Михаил Балков, Т… Иванов, Лавр Никифоров, М… Башкуев, Григорий Табиту… рил Шаптанов, Илья Дамби… лон бусадай нэрэнүүдые ду… байна. Граждан дайнай га… гуур, ангиин шанга тулалд… дуур тэмсэжэ гараһан габ… тэй түрүүшын комсомолшуу… рэнүүдые эндэ дурдаһаниинь … Гэбэшье тэдэнэй туд туда… габьяа баһал хүсэд тобойс… данагүй. Энэ хадаа авторай … мэриин дутагдал.

ВЛКСМ-эй 50 жэлэй ойн… хэлэй болоно байһан үедэ … дай областной районно бол… тагуудай комсомольско орг… цинуудай түүхэ олон нүхэ… жэлһэн, тэрэнээ согсолжо б… ябадал элбэг. Тиимэ матери… дые манайшье редакци аба… на. Жэшээнь, ВЛКСМ-эй о… хүдэлмэрилэгшэ нүхэр … Кабанскын районно комсо… организациин хүгжэлтэ б… ябуулгые харуулһан томо м… лаа манда дурадхаһан байн…

Юу хэлэхэб, бодото бу… жэшээнүүдээр элбэг, дэлг… гээр бэшэһэн ехэ хүдэлмэр… Иимэ оролдолго гарга… имагтал баясхалан хүргэхэ… доо юун байхаб. Харин … эрхэ байдалһаа дулдыдаж… томо материалнуудые ду… али хэһэгынь абаад (удхань … ха байна бшуу) толилхо арг… бэбди.

Комсомол — манай Ком… партиин халаан, залуушуу… най аха үетэнэй уг залгал… хүсэн. Эдэ ниитэ олоной а… далые үргэнөөр саашадань … ха зорилго газета урдаа т… Ушар иимэһээ комсомол бо… луушуулай эдэбхитэ хэрэ… нүүд тухай саашадаа ходо … сэжэ, бэшэжэ байхыень … ниитэ уншагшадтаа, хүдэлмэ… болон хүдөө бэшэгшэдтээ … набди.

Улаан-Үдын Ленинэй ордento ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэд, алба хаагшад табан жэлэйнгээ түсэб уридшалан — Агууехэ Октябриин социалис революциин 53 жэлэй ой хүрэтэр дүүргэхэ гэжэ шиидэнхэй. Энээниие бэелүүлхын түлөө эрхимээр хүдэлмэрилжэ байдаг электромонтёрнууд Борис Петрович Зуев (зүүн гарһаа) Юрий Сергеевич Бибишев хоёр энэ зурагта харуулагдана.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

„БУРЯАД ҮНЭНДЭ“ БЭШЭҺЭНЭЙ ҺҮҮЛЭЭР

«ГОЛ ҺУДАҺЫЕНЬ БАРИЖА...»

Иимэ гаршагтай статья манай газетын октябриин нэгэнэй номерто толилогдоһон юм. Тус статья дотор КПСС-эй Хэжэнгын райкомой, аймагай Соведэй гүйсэдкомой орган—«Хэжэнгын гол» газетын хуудаһануудта партийна эхин организацинуудай хүдэлмэри һулаар харуулагдана, партийна организацинуудай хүдэлмэриин дүй дуршэл харуулһан статья хомор гэжэ хэлэгдэһэн байгаа.

«Гол һудаһыень барижа»... гэһэн статья «Хэжэнгын гол» газетын редакциин хүдэлмэрилэгшэдэй суглаан дээрэ зүбшэн хэлэгдэбэ. Тиин редакциин хүдэлмэрилэгшэд парткомууд болон партийна эхин организациин секретарьнуудай статья, корреспонденци, мүн партийна организацинуудай хүдэлмэриин дүй дуршэл… материалнуудые газетынгээ хуудаһанда толи… хаар дүрбэдэхи кварталайнгаа түсэб соо хар… Энээнһээ гадна, хүдөөгэй коммунистнууд тухай … таж, хөөрэлдөөн газетын хуудаһанда таһал… толилогдоно байха. КПСС-эй райкомой, редакци… дэлмэрилэгшэдэй хүсөөр партийна эхин органи… эрхим пропагандистнуудай хүдэлмэри, дүй дурша… сологдожо, һарадаа нэгэ удаа газетэдэ толилогдо… хаар хараалагдаба.

Газетын һүүлэй номернуудта «Партийна ажил… гэһэн рубрика доро хэдэ хэдэн статьянууд толи… бо»,—гэжэ КПСС-эй Хэжэнгын райкомой секрета… хэр Баяртуев манай редакцида мэдээсэбэ.

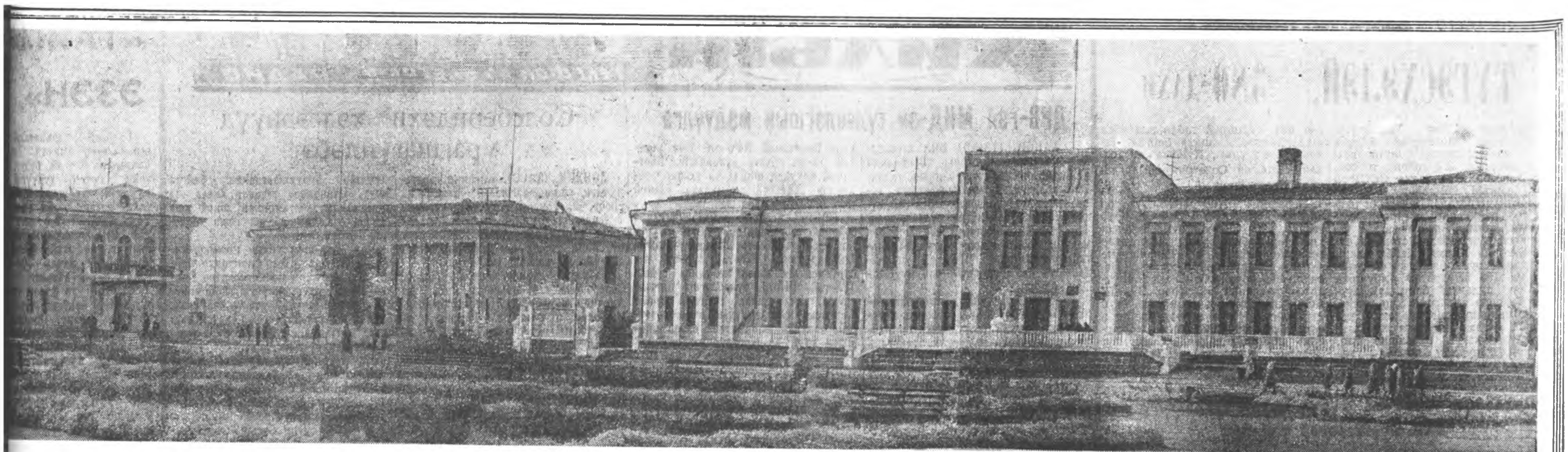

Мүнөөнэй Шушенск хото урдын сагайхиhaа тад ондоо болонхой. Унахаяа байhан үмхи гэрнүүдэй орондо хүдөө ажахын районой томо түб, мүнөө үеын хүдэлмэришэнэй тосхон үрган бодоо.
В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдажа, шэнэ хото эндэ баригдажа эхилэнхэй.
Зураг дээрэ: Шушенскын түб талмай.
ТАСС-ай фото.

ЦЭДЭН ГАЛСАНОВ

Ленинэй ябаhан нангин газарнуудаар...

2. ЛЕНИНЭЙ ДЭГЖЭЭҺЭН ОШОНҺОО...

...унай жэлэй эхин hара ...р Ильич мордобошье ...тэрэнэй тэндэ дэгжээhэн ...Перово нуурай эрьедэ та... үбhэн отог соо дэгжээ... мүхөөгүй. Тэрэ түүдэг, ...й үргэн Сибиринн револю... тэмсэлэй дүлэн боложо ба... ...ршон тойронхи хото го... хүдөө нютагуудаар эрхэ ... гэрэл туяа татуулба. ...шушенскынхид «Бүхы ...рые Соведүүдтэ!» гэhэн ...ор аржыhан лозунгтой... ...чак сагаантантай тэмсэн

...ин ажалша зон домогто ...эй партизанска сэрэгтэ ...орожо. Шушенск болон ...роной хото, тосхонуудые ...ралтын хара hабарhaa ... Ленинэй партиин үнэн ...ута партизан Щетинкин ...зын орьёл хабшалые hэ...hан. Манай Буряадайшье ... дээгүүр дайлалдаhан ...эй мүнөө Минусинск... ...эй талмай дээгүүр улаан ...ранит табсанhaa мүнхэ...жа ябахыень харахада ... омогорхолтой!

Шушенскын музейн угай ...юхо дэбтэр иран үзэхэдэ. ...эн тобшохон тэмдэг сэдь... ...д орхино: «Бидэнэр, Ми... ...сэрэгэй hургуулиин кур... Эсэгэ ороноо хамгаал... ...ехэ дайнай шэрүүн ха... ...алдэ дайсанаа ленинскэ ...ин үгы хэхэбди гэжэ ша... ...риг үргэнэбди...»

...нүүд 1941 оной июлиин ...эгдэhэн байна. Иигэжэ ...үд. Октябриин хубисха... ...тэ саг — граждан дайнай ...нүүд — Эсэгэ ороноо хам... ...түймэртэ үе хүрэтэрөө. ...дуудалсан, шэн зоригоо

...н шираг сибирягуудай ...hангаар дайлалдаhые мү... ...дэлхэй мэдэнэ. Тэндэ ... дээрэ, Ленин багшын ...нангин газар дээрэ, нэгэ ...тухай үнэн домог дуула... ...дэхи дунда hургуулиин ... нютаг оронойнгоо улад ...айшалхы болон ажалай ...айхабтар нарин ханамжа... ...согсолжо, тусхай музей ...эн байна.

...сагай дараанhaa шарла... ...гэ фронтовой газетэ бү... ...нюдэ татана. Газетын ба... ...эдэ талаар — бүрүүлшэг ... тэрээндэнь: «Баатар Н. М. Бушмакин» гэhэн ... Доогуурнь Дрезден хо... ...н дээрэ туйлагдаhан дай... ...бьла тухай зураглал то... ...ой...

... Бушмакин Шушенск ... түрэhэн байна. Үбгэ ...ладимир Ильичые hайн ...байhан, хамта Шушын ...дээгүүр тэшүүрээр урил... ...жордог байhан гэлсэнэ. ... Михайлович Бушмаки... ...өөшье Шушенскын гу... ...даар хаража болохо, — ...хүдөө ажахын техникум... ...оор ажаллана.

... үедэ Никита Бушмакин ...таа хоёр нүхэдөөр хам... ...ндынгөө мүнгөөр танк ...бүтээлгэhэн юм байна. ... тэрэ танкдаа hуужа, ...араа фронт мордоо. Дай... ...алхэг зоригтойгоор тэм... ...ик соогоо хоёр удаа дүрэ... ...али бүхэндөө амиды га... ...дахин дахин дайнда оро... ...а юм...

... Михайлович алдарта ... замаа Чехословакиин ... Прагада дүүргэhэн бай... ...түймэртэ нэрбэгдэжэ бай... ...гада өөрынгөө танкаар ...улэй зэргэдэ добтолон ... немец булимтарагшадые ...хсуулжа. Алтан Прагаяа ...ю бодоhон чех патрио... ...hалаа юм байна.

...хан Никита Михайлович ...hургуулида ерэжэ, мүнөө ...анида боложо байhан гай... ...уд тухай хөөрэжэ үгөө, ...арбадахи классай hураг... ... Коломин бидэнэртэ хөө... ...рага хотые сүлөөлэлсэhэн ... ажалша чехүүд болон ...даар суг дайлалдаhан ту... Чехословакиие сүлөөлхын ...алдаануудта хэдэн олон ...совет баатарнуудай ами

hahaya үгэhэн тухайнь болоод мүнөө тэндэ юун дээрэhээ юун боложо байhан тухай манда хэлэжэ үгөөд, hүүлдэнь иигэжэ шангаар мэдүүлээ: «орон соохи контрреволюционно этэгээдүүдтэй үсэдөөр тэмсэжэ байhан социалис Чехословакиин үнэн сэхэ патриодууд — хүдэлмэришэн анги, коммунистнуудта туhалхаяа ошохоор хэзээшье бэлэмби!..»

Үглөөдэрынь Никита Михайловичтай техникумэй гараж соо уулзабабди. Шарабтар хүрин шарайтай, томо багжагар бэетэй, ёhотойл Сибиринн челдон — уул уг хүн. «Олон үгэдэ олзогүй» — гэжэ тэрээнhээ удхатай.

— Намда нэгэ бузар ушар зэбүүем ехээр хүдэлгэбэ. 1964 ондо гээшэ hэн гү, хоёр айхабтар hаахалзуур. гоёмсог хүнүүд ерээд, ород үгэнүүдые урбуулан эрьюулэн байжа, Ленинэй эндэ байhан тухай манай эндэхидhээ hуран ябасагаагаа hэн. Юуд лэ ааб гэжэ hанаал бэлэйб. Чехословакиин суута аяншад гэлсээ hэн.

Тиигээд Никита Бушмакин мүнөө муугаа гаргаhан, хөөгөө харуулhан Иржи Ганзелка Мирослав Зикмунд хоёрой агууехэ Лениние гүжэрдэhэн тушаа, тэдэнэй аашые «Литературна газетын» элирхэйлэн бута сохиhон тушаа тобшохоноор хэлэбэ.

Үнэхөөрөөшье, Шушенскые гансахан үдэр халта дайраhан хоёр hайрхуушуул хадаа хаанай сүлэлгэдэ байhан Ленин эндэ ехэл hайн байhан гэхэ мэтээр шашалдаhан байна. «Мүнгэ hангаар дуталдадаггүй... Гэр байдалыень хүлhэншэ эхэнэрнүүд хэдэг... Гурбан жэл соо Шушенскда... Ленин бэе тамираа hайжаруулhан байгаа...» — эдэ аманда багташагүй худал үгэнүүдые бэшэхэдээ, эшэхэ нюураа хаана хээб? Юун нюур тэдээндэ байхаб даа!

«Таанар юу мэдэхэ, тажаарhан буруу юу даахаб» гэhэн буряад оньhон үгөөр тэрэ хоёрто харюусаха дуран хүрэнэ!

...Советскэ Союзай хахадынь гэхээр орон хизаарнуудhaa сугларhан радио-тележурналистнуудай пресс-конференци КПСС-эй Шушенскын райком соо болобо. Энээн дээрэ тус тосхоной ахалагша архитектор Н. С. Кошелов, «Ленинэй ошон» гэжэ районно газетын редактор В. Д. Луговой, Шушенскын хуушанай ажаhуугша Е. А. Блохин гэгшэд hонирхолтой зүйлнүүдые хөөрөө.

Егор Андреевич Блохин — — 86-тай үбгэн. Жэнхэни сибиряк тула, залуурга хүдэр бэетэй, хурса түргэн нюдэтэй, энеэдэ наадаар буйлуулhан үгэ хүүртэй.

— 14—15-тай ябааб. Владимир Ильичые дагажа яhала ой тайга зайгша hэм... Бидэ, Шушенскын үхибүүд, Ильичэй хойноhоо тэшүүрээр мүльhэн дээгүүр халтирагша бэлэйбди. Ильич манда хүсэгдэхэ бэшэ даа, яhалал урилдаагша hэмди... Хүхюун гээшэнь аргагүй, ханхинаса энеэхэ, хошон зугаа үгэнүүдээр досоомнай зориг бадараадаг, ехэл урматай агша hэн... Харин тэрэмнай, hүүлдэ мэдэн гэхэдэ, Ленин байшоо. Энэ нютагта намhaa бэшэ, Лениние hайн мэдэхэ хүн үлөөгүй шахуу... — гэжэ байгаад, таhалдуулан залгалдуулан хөөрэнэ. Һанан-hанан хөөрэжэ байхыень харахада, бүрүүлтэжэ эхилhэн нюдэнэйнь гүн саанын сэсэгы дотор эдир залуу Ильичэй дүрсэ үзэгдэхэдэл гэнэ гү гэжэ хүсэд hанахаар. Үбгэн Егор Андреевичэй нюур шарай дээрэнь тэрэ үеын Ильичэй абари зан үзэгдэнэ гү гэхээр.

Юрэ Шушенскда Ильичэй байhан тушаа, агнуурида ябадаг байhан, нэгэ аматай гү, али хоёр аматай буу баридаг байhан тушаань, агнажа, амаржа ябахадаа үбhэшэдэй хажууда ошожо хөөрэлдэдэг, хажуур баряад сабшаадшье үзэдэг тушаа, үбэл саhaар шэдэлдэжэ гү, санаар халтиржа наададаг тушаань, дуу дуулаха дуратай, хошон үльгэр хөөрэхэ оншотой байhан тушаань... гэхэ мэтээр олон домоглолнууд, ябаган үгэ онтохоншье зоной дунда ябажал байдаг байна. Теэд Владимир Ильичэй нангин дурасхаалай хирэ тооhогүй сэбэр арюун байхын түлөө эдэ бүгэдые саарhан дээрэ буулгахань гар татагалзахаар юм. Зүгөөр нэгэ

үнэн ушар тухай тэндэхиин журналист, Ильичэй дурасхаалда үнэн сэдьхэлhээ гамтай ханхатайгаар хандадаг хүнүүдэй нэгэн Василий Дмитриевич Луговой манда хөөрэбэ.

1925 ондо Шушенскын hуурин зон тосхондоо дунда hургуулитан бологшо hайбди гэлсээд, Надежда Константиновнада бэшэгээр хандаhан байгаа. Тэрэ бэшэгhээнь эшэ татахада иимэ:

«...Таряашад — бидэнэй үхибүүдэй hургуули дүүргэжэ, агрономууд, технигүүд боложо гараха haaнь, эдэ бүгэдэ хэнhээ эхитэйе гэжэ бага ехэгүй барандаа ойлгохо hэн... тиихэдэнь хүдөө нютагуудта нюураараа эрьен хандая — гэhэн Ильичэй захяа зарлиг хүсэлдэхэ hэн...»

Надежда Константиновна Крупская энэ хандалгадань айхабтар халуунаар, тон ханамжатайгаар оролсоhониинь дамжаггүй. Хоёр жэл соо Ильичтэй хамта анха гэр бүлэ боложо hууhан газар нютагаа яахаяа мартахань hэм!

Тиигэжэ Шушенск дээрэ хүдөө ажахын техникум тогтоогдоод, Ленин болон Крупскаягай хоюуланайнь хүндэтэ нэрэ холбон зүүhэн байна. Мүнөө тэрэ hургуулида хаахаанаhaa гульдаhан арбан табан ондоо үндэhэ аhатанай залуушуул hуралсажа, Ленин багшын оюун ухаагаа гүйлгэhэн нангин газар дээрэhээ ерээдүйнгөө зол жаргалые зохёохо замда ороно. «Һураха, hураха, hураха» гэhэн Ленинэй захяа, арадуудай ленинскэ хани барисаан аяар холын Шушенскын дэбисхэр дээрэ бэелжэ ерэhэниинь энэ!

Совет засагай он жэлнүүдтэ тэндэхиин хизаар нютагууд, тала майлануud танигдахаар бэшэ болотороо хубилан hалбараа. Мүнөө үеын Шушенск сэдьхэлэйнгээ hайхан бодол шэбэнэн дурдан шэбшэмээр дэльбэтэй гоё hайхан сэсэг шэнги. Харин ойрын сагай ерээдүйнь бүришье hаа гоё. бүришье hаа hауул, бүришье hаа үндэр үргэн...

Энээн тухай үглөө-мүнөөнэй город болохо Шушенск тосхоной ахалагша архитектор (тиимэ тушаал тэндэ бии) Николай Семенович Кошелев дэлгэрэнгы тогтожо хөөрэбэ.

— Мүнөө Шушые шэнэлэн hэльбэхэ, үргэдхэн бодхоохо хорин жэлэй юрэнхы түсэб баталагдаад, бэелүүлэгдэжэ эхилэнхэй. Зуун наhан дээрэнь Владимир Ильич Ленинэй мүнхэ дурасхаалые хэтын сагта батадхаhан дурасхаал — город эндэ тогтохо юм...

«Ленинэй Сибириин сүлэлгэ» гэhэн дурасхаалта нангин газарай ерээдүйн түлэб картатай танилсабабди.

— 1970 оной апрель hарада дахин айлшалжа ерыт. Тиихэдэтнай манай Шушенск город (үшөө ямар нэрэтэй бологшо ааб) иимэ болоод байха, — Шушенскын райкомой секретарь үгэ нэмээгээд орхино.

Гол түлэбыень хэлэхэдэ, энэ шэнэ городой түхэл шарай иимэрхүү болохо юм байна. Анха түрүүн, Ильичэй байрлаhан хоёр гэр-музейнүүд тэрэ үеынгөө хэб түхэлдэ оруулагдаха, досоохи байдалынь тэрэ үеынхеэрээ сүм hэльбэгдэхэ, Ильич Крупская хоёрой гэр бараан, бүхы хэрэгсэлнүүд — аяга табагhaa эхилээд эд хогшол хүрэтэрөө, саарha гуурhанhaa эхилээд ном дэбтэрнүүд хүрэтэрөө — бүрин бүтэнөөр суглуулагдажа гү, али hажаалган бүтээгдэжэ табигдаха юм. Ильичэй анха мори тэргээр буулгуулжа ерэхэдэ, Шушенск ямар зэргын тосхон байгаа hэм, тэрэл хэбээрнь хуушанай гэрнүүд газаа досоогүй hэргээн табигдаха байна. Энэ эгээл hонирхолтой, эгээл нангин байдалые hэргээн бодхоохо (ондоо үгөөр хэлэхэдэ, шэныe хуушандань оруулха) айхабтар харюусалгатай, тон хүндэтэй хэрэгые мүнөө оронноймнай түб газарнуудhaa эльгээгдэhэн мэргэжэлтэд — түүхын эрдэмтэд, архитекторнууд, уран зураашад, хуушые hэргээгшэ урашуул, хуушанай байдал hуудал шэнжэлэгшэд — мүнөө ябуулжа байнхай. Тэдэнэр ерэhэнhээ хойшо тэрэ үеын Шушенскын болон оршон тойронги хүдөө нютагуудай барилгануудые, XIX зуунай эсэстэхи зоной байдал hуудалые, зан заншалые, ажал хүдэлмэриие hайтар шэнжэлжэ үзөө

Мүнөө тэдэ бүгэдые саарhан дээрэ. карта дээрэ, шэрэ зураг дээрэ буулгажа байна. Удахагүй энэ ехэ hэргээлгын гэхэ гү, али «хуушаруулгын» хүдэлмэри саарhан дээрэhээ буужа, газар дээрэ hууханы.

Тэрэ нангин газарые тойруулан, шэнэ ёhоной социалис город бодохо, мүнөө бодожо байна. Түрүүшын ээлжээндэ, барилгашадай байра байдал түхеэрэгдэнэ. Олон дабхар байрын гэрнүүд, хүүгэдэй ясли болон саадууд, hургуулиин байшангууд, магазин, столовонууд болон пекарнинуудай hууринуудай hубарилдан хойно-хойноhоо бодожо байхые харахада урматай. Удаа дараалан, Соведүүдэй шэнэ байшан, театр, олон дабхар шэнэ гостиница, түхэреэн жэлдэ хүдэлхэ турбаза, ресторан, универмаг, шэнэ hургуулинууд, Шуша дээгүүр гоё хүүргэ, автобаза, реактивна самолёдуудай бууха аэропорт болон бусад ехэ барилганууд дарайжа, В. И. Ленинэй 100 наhанай ойдо ерэhэн айлшадые шэнэхэн будагаар, сэсэг набшаар угтаха юм. Энэ үедэ городой хүн зонойнь тоо 25 мянга хүрэхэ байна.

Дурасхаал-городой hүүлшын ээлжээндэ — шэнжэлхы эрдэм ухаанай хото — ССР Союзай Наукануудай академиин Сибириин таhагай Географиин институт, Ниитын эрдэмэй институт бүхы орёо оньhон түхеэрэлгэнүүдтэеэ бүтэхөөр хараалагданхай.

Эдэ бүгэдые сэсэг ногоогоор, ой модоор бүhэлүүлэн, Шуша голой шууяатайхан хоёр эрье хүбөөе хяазалуулан, Ильичэй нангин заповедник мүнөө бии болгогдожо байна. Тэрээгүүр Ильич революционно hайндэрнүүдые нюусаар тэмдэглэдэг, амархаяа гарадаг, агнуури хэдэг, үбэлдөө санаар, тэшүүрээр ябадаг байhан юм. Мүноо хэдэн зуугаад гектар нэмжыhэн ой модото, уhан нуурта газар нангин хориултай боложо, ой модониинь ан гүрөөлөөр исалжа, уhа нуурнуудынь шубуу шонхороор бусалжа байдаг болоо. Тэндэхи Перово гэжэ нуур таляанай эрьедэ Ильичэй амардаг байhан үбhэшэдэй отог тэрэ хэбээрээ hэльбэгдээд, олоной хараса татана.

Шуша голой эрье дээрэхи эдэ ехэ барилгануудые тэндэ байгуулагдаhан «Шушьспецстрой» гэжэ хүсэн түгэлдэр техникээр зэбсэгжэгдэhэн тусхай трест эрхилнэ. Гадна Шушенск мүнөө бүхэсоюзна комсомольско габшагай барилга гэжэ бүхы орон дотор соносхогдоо. Совет ороной солгёон залуушуул — олон олон үндэhэ яhатанай уран уран дархашуул, Ильич багшын согтой золтой аша гушанар тэндэ мүнөө сугларжал байна, хани барисаагаа халуун ажал дээрэ шэрээжэ, өгсом энеэдэеэ Шушын эрье дээгүүр ханхинуулжа, инаг дураяа Ильичэй отогой дэргэдэ мэдэлсэжэ байдагыень үзэхэдэ, hанаандаа оруулхада үрэ зүрхэнэй уярма.

Тэрээгүүр мүнөө ябахада, ород казахшье, татар хакасшье, армян буряадшье дуу хүгжэм зэдэлнэ, үгэ хүүрнүүд гарана. Комсомолой уряалаар, hайн дураараа тэндэ ерээшэдэй дунда минил ябажа ябаhaар, хоёр буряад хүбүүдээр уулзашабаб. Буряадуудшье гэжэ абаhaap hанаагүйб.

— Буряад бэшэ гү даа? — гээд нэгэниинь урдаhаам энеэбхилэн байба.

— Тиимэб, Улаан-Үдэhөөб, — гэбэб.

— Сайн байна!.. — гэлдэшэбэ тэдэнэрни.

Садатараа хөөрэлдэбэбди. Тарaха дээрээ танил талаhaa байха, түрэл гаралнууд болошобобди. Нютагаархимни, залуу нүхэдни — Цырен Галданов, Илья Очиров хоёр байшаба. Ленин багшын мүнхэ дурасхаалай нангин бүтээл дархалалсажа байhан тухайгаа ехэл баясхалантайгаар, угаа омогорхолтойгоор хөөрэбэд...

Энээн тухай тодорхойгоор хожом. А мүнөө... Ильичэй дурасхаал мүнхэлхэ баhа нэгэ, үшөө ехэ, бүри гайхамшаг барилга тушаа эндэ тобшохоноор хэлэлтэй.

Үнгэрhэн зуунай эсэсэй он жэлнүүдтэ керосин дэнгэй hүлэмхихэн гэрэл доро арад зоной ажабайдалые шэнэлэн табиха зам Ильичэй бодомжолон зураглажа байhан газараар үзэгдөө дуулдаагүй томо, миллион ехэ хүсэтэй, мянгаад хурса галтай абарга ехэ гидро-электростанциин hуури Саян уулын ара нюрганай сахюур шулуун тэбсэг дээгүүр табигдажа байна!

Саяно-Шушенска ГЭС, — гэжэд домог түүхэдэ нэрлэгдэбэ. Шушенскhaа жараад лэ километр хараанай газарта.

Алдарта Байгалаймнай хүндэтэ хүрьгэн гэгдэдэг Енисей мүрэнэй жэрэгэр үдхэн нарhан модото, заяанай гранит хабсагай шулуута эрье дээрэ мүнөө хүдэлмэриин хүл хүлгөөн, оньhон техникын нэрьеэн-түрьеэн. Хүсэ ехэтэ тэhэрэлгэнүүд, хүнхинэмэ мотоорнуудай дуу шуун. Эдэ бүгэдэ Баруун Саянай барга хабсагайе доhолгоно.

Тэрэ ГЭС-эй барилгын управлениин ахалагша инженер Олег Васильевич Крат иимэ тоо, баримтануудые тобшолон дуулгаба:

«Саяно-Шушенска гидро-зангилаа гээшэмнай мүнөө сагай айхабтар томо гидротехническэ байгуулга юм. Иимэ ехэ хүсэтэй ГЭС гэжэ манай Советскэ Союзhaa байтагай, дэлхэй дээрэшье үгы. Эрхүүгэй, Братска болоод Красноярска ГЭС-үүдhээ хабагүй үлүү хүсэтэй болохо байна. Бүхэли дээрэ 6—7 миллион киловатт электрын элшэ гаргаха шадалтай. Жэлдэ 23—24 миллиард киловатт-час электрын гал үгэхэ хабатай. Тэрэ саанаа эгээл хямдахан гал — нэгэ киловатт-часынь оройдоол 0,03 мүнгэтэ болохо багсаатай. 1970 ондо, Ильичэй 100 наhан дээрэ, түрүүшынь турбина хүдэлжэ эхилхэ, тэрэнэй алтан гэрэл доро ойн баярай ёhолол Шушенск дээрэ бадарха».

* * *

Владимир Ильич Ленинэй гэр-музейнүүдые үдэр бүри хэдэн зуугаад, хэдэн мянгаад хүн ерэжэ үзэнэ. Илангаяа мүнөө, Ильичэй түрэhэн үдэрэйнь тэбхэр зуунай ойдо үргэнөөр бэлэдхэжэ, хаа хаанагүй социалис мүрысөөнэй дабхар долгинуудай эбхэржэ байhан үедэ, совет хүнүүд олон түмөөрөө ерэжэ, ударидагша багшынгаа ябаhан нангин газарнуудта hүгэдэнэ, зүрхэнэйнгөө баярые мэдүүлнэ, сэдьхэл бодолойнгоо сүсэгые үлөөнэ.

Һанал бодолоо мэдүүлэн үргэдэг музейн данса соо hонирхолтой олон тэмдэглэлнүүд бии. Нэгэ дэбтэрыень иража байhaар нэгэ хуудаhыень таамаг ирабаб. Тэрээн дээрэ, hаяхан бэшэгдэhэн хэбэртэй, уран үгэнүүд уншагдажа байба.

«Владимир Ильич! Саяно-Шушенска гидростанциешни бидэнэр лаб барихабди, тиигэжэ Танай заа hан, Танай заажа байhан ёhoop ажабайдалаа лаб зохёохобди».

Доронь хорёод комсомолшуудай гар табилганууд. Тэдэнэр хадаа Ильичые hажаалган, Ильичэй захяагаар ажабайдалаа зохёожо байгаа совет арадуудай солбон шуумар үрэ хүүгэд мүн. Тэдэнэй дунда буряад нэрэнүүдые уншахадаа, досоомни долоон наран гансата гаража, дуун шүлэгүүд буйлажа, эжэлүүдгүй газаашаа дугташана.

Шүү-шүү... гэжэ шэбэнэн
дууламаар
Шушын урасхал нангин
намтартай...
Шүүдэр, аадарай арюухан
замаар
Шушенск, сэсэглыш!
Шушенск, баяртай!

Улаан-Үдэ — Абакан — Шушенск.

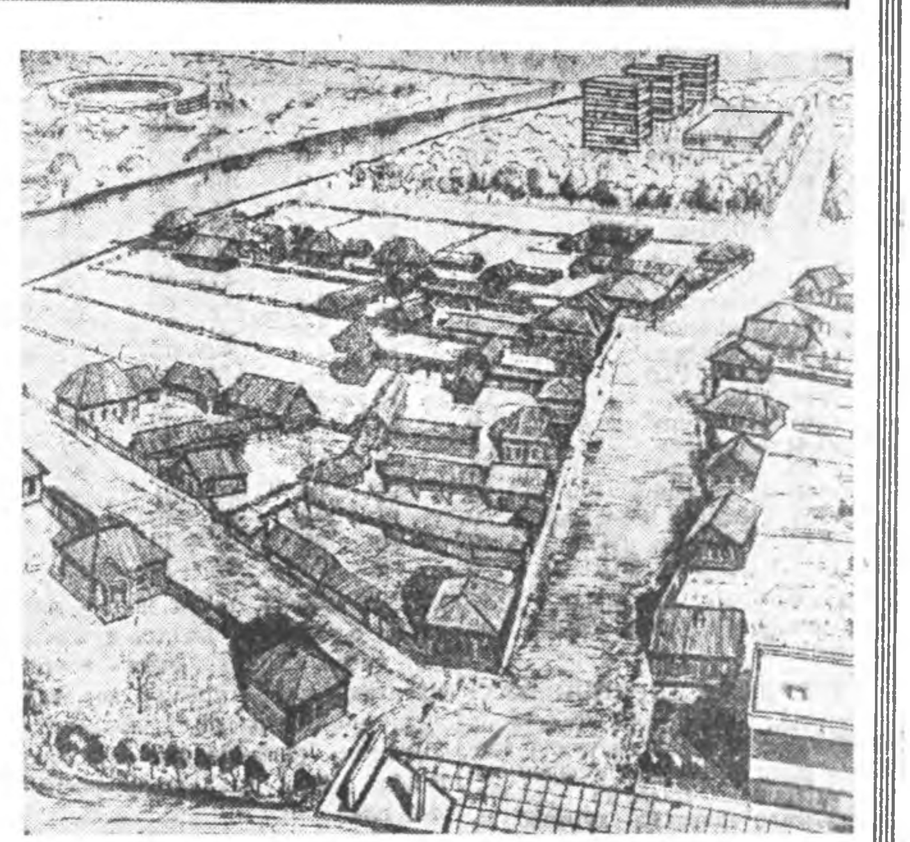

Шэнэ Шушенск. «В. И. Ленинэй Сибирьтэхи сүлэлгэ» гэhэн мемориальна заповедник иимэ түхэлтэй байха юм.
ТАСС-ай фото.

ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮД ҮНГЭРГЭГДЭНЭ

Һаяшаг Улаан-Үдын аймагай «Коммунизм» колхозой түб Хурамшын хүдөөгэй клуб соо В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойдо зорюулагдаhан залуушуулай үдэшэ үнгэргэгдөө. Эндэ нэн түрүүлэн Галина Барышникова, агуу вождиин ажабайдал, тэрэнэй бэшэhэн гайхамшагта хүдэлмэринүүд тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ суглараrшадые ехэтэ hонирхуулаа. Тэрэнэй удаа эндэхи Гэльбэрэй дунда hургуулиин hурагшадай комсомольско организациин секретарь Татьяна Епалова В. И. Ленинэй түрэhөөр 100 жэлэй ойдо зорюулан hурагшадай хэhэн хүдэлмэри, мүн тэдэнэй туйлаhан амжалтанууд тухай тобшохоноор хэлэжэ, шагнагшадай анхарал ехэтэ татаа. Харин энээнэй hүүлээр сугларагшад граммпластинка дээрэ буулгагдажа бэшэгдэhэн «В. И. Ленинэй III съезд дээрэ хэлэhэн үгэ» сэдьхэлээ ханангяар шагнаа.

Иигэжэ энэ үнгэргэгдэhэн залуушуулай үдэшэ hонирхолтойгоор, хүнэй дура сэдьхэл буляамаар үнгэрөө.

Манай корр.

АЙМАГАЙ СОВЕДЭЙ СЕССИ

ОРЛИК. (манай штатна бэшэ корреспондент В. Галсанов телефоноор мэдээсэбэ). Эндэ Ахын аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй сесси боложо үнгэрбэ. Тэрээндэ хабаадагшад хүдөө ажахын талаар аймагай Соведэй саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэ Х. Х. Хантаевай элидхэл шагнаhан, hанамжа дурадхалнуудаа хэлэhэн байна.

Нүхэр Хантаев аймагай ажахынуудта машина, техникын ямараар хадагалагдажа, ашаглагдажа байhан тухай элидхэл соогоо онсолон тэмдэглээ.

Ахын аймагай ажахынууд hүүлэй үедэ машина, техникэ яhала олоор абаhан байна. Тэрэнэй ашаар хүшэр хүндэ ажал хүдэлмэри нилээд бүтээгдээ. Хэнэйшье мэдэhээр тус аймагай шулуулиг, хадалиг нютагуудай эрхэ байдалда тарян ажал эрхилхэ гээшэ нилээд хүшэр хэрэг. Гэбэшье, эндэхи зарим ажахынуудта бии байгаа тракторнуудаар жэлэй туршада тус бүридөө дунда зэргээр 102 гектар зээлэн хахалалга хэгдэhэн байна. Тиихэдэ Улаан-Аха колхоздо трактор бүхэн тус тустаа жэлэй туршада 131 гектар хахалалгада хэрэглэгдэhэн байгаа. Эдэ тоо, баримтанууд аймаг дотор оньhон техникын үшөө хүсэд дүүрэн хэрэглэгдэдэггүй байhанай гэршэ болоно гэжэ элидхэлшэ тэмдэглээ.

Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ олохон нүхэд хабаадалсаа. Жэшээлхэдэ, аймагай Соведэй депутат А. П. Налханов — машина, техникын эбдэрэлгэ манай аймагтахи харгы замай муухаа мүн лэ уламжалаа гэжэ тэмдэглээ. Юуб гэхэдэ, эндэхи харгы заhабарилха эмхи ажахынуудhaa жэл соо ная мянган түхэриг абаhан аад, юушье хээгүй байна бшуу.

Тэрэшэлэн үгэ хэлэhэн нүхэд Д. Д. Ендонова, Н. С. Базаров гэгшэд автомашинын жолоошодой дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри багаар ябуулагдана гэжэ тэмдэглээ.

Мүн үгэ хэлэhэн Орлигой заhабарилгын мастерскойе даагша нүхэр Н. Л. Шарганов Хэрэн тосхондо байдаг аймаг хоорондын «Сельхозтехникэ» нэгэдэлые шүүмжэлhэн байна. Юуб гэхэдэ, тус нэгэдэл дээрэ дурсагдагша мастерскойе трактор, машинануудай запчастьнуудаар мууса хангадаг байна.

Сессидэ хабаадагшад хэлсэhэн асуудалнуудаар зохихо хэмжээ абаха тухай тусхай тогтоол баталан абаа.

ХОЙРОГ ЯБАДАЛТАНИИЕ ТЭСЭХЭГҮЙБДИ

Али бүхы хүдэлмэриин урагшатай hайнаар ябаха, колхознигуудай үдэрhөө үдэртэ амжалта туйлахатай хамта хойрог хашан ябадалтанай, архиншадай, хэрүүл хэлэ татагшадай үшөө дайралдаhaар байдагынь гэмшэлтэй. Һэшхэлээ алдажа эхилhэн иимэ зарим хүдэлшүүлэй хажуугаар дуугай гарахын аргагүй. Улан тосхоной зон сугларжа, ажалай болон ниитын гурим эбдэгшэдтэй хөөрэлдөө.

Тэдэнэй нэгэн Базар Аранзаевые абаад үзэе. Гуша наhанайнгаа түлэг хүсэн соо ябаашье hаа, юhэ hарын туршада оройдоол 39 хоног хүдэлжэ, 117 түхэриг олоо. Бэшэ сагтань юу хээ гэжэ hананат? Үдэрhөө үдэртэ архи уугаад, үрэ ама дэлгэжэ ябаба. Үнгэржэ ерэхэдээ ниитын гурим нэгэнтэ бэшэ эбдэhэн, М. Шагдуровае харааhан байна. Тэрэнэй нүхэр Гарма Баяндуев 78 хоног ажаллаа. Колхоздо 508 түхэриг үритэй. Гэр бүлэеэ шууюулдаг. Үбhэ хуряалгын үедэ юушье хээгүй. Дээрэ дурсагдагша хоёрhоо Семен Цивилев баhал дутадаггүй. Хүнгөөр мүнгэ ололгоной болоходо, хүлынь хүнгэдэшэдэг. Жэмэс түүхэ, онлатра агнахын тула гол ажалаа мартажархёод, хэдэн хоногоор ой хэсэдэг. Михаил Будаев юhэ hарын турша соо 190 түхэриг олоо. Баhал архи уудаг, хэрэлдээ үүдхэдэг. Үнгэрэгшэ хабар Дэрээнэй совхозой үбгэн наhатай О. Бадмаевые тонохо hэдэлгэ гаргаhан юм. Мүн Божигто Цыренов, Нима Самсонов гэгшэд дура зоргоороо аашалдаг.

Өөhэдынгөө ябадалай түлөө зоной урда харюусаха болоходоо, амандаа уhа балгаhандал абяагүй зогсоно. Бодожо үгэ хэлэhэн хүнүүд саашадаа тэдэнэй иимэ гутамшаг ябадалые тэсэжэ шадахагүй тухайдаа мэдүүлээ.

Тэрэшэлэн Баргажанай аймагай милициин таhагай начальник Кожевин, прокурор Суходоев гэгшэд шанга хэмжээ абахыень сомоной Соведые гуйба. Хүдэлмэри хэнгүй, архи уугаад, элдэб ааша гаргаад ябагшад манай дунда байха ёhогүй гэhэн тобшолол Улан тосхоной зон нэгэн дуугаар хэнэ.

Г. БАДМАЕВ,
Баргажанай аймагай Уланай сомоной Соведэй түрүүлэгшэ.

ФУТБОЛ

ТҮГЭСХЭЛЭЙ, 380-ДАХИ

Ноябриин 17-до Ташкентын «Пахтакор», Москвагай «Спартак» командануудай футболистнууд наадажа, 2:2 гэһэн тоотойгоор тэнсэбэ. Энэ хадаа СССР-эй дээдэ зэргын командануудай мүрысөөнэй түгэсхэлэй 380-дахи наадан гоё һайханаар үнгэрөө. Уулзалгада, талмай дээрэ эгээл танюуһагүй хүн гэбэл, Эстониин судья Евгений Хярмс байба хаш. Энэ хадаа тус цаадые спортын ёһотойл зүб шэглэлээр ябуулжа шадаһан, судьягай баян дүй дүршэлтэй, нэрэ алдартай хүн гээшэ. Эдэ командануудай наадан дүн тэдэнэй эзэлхэ һууриие хубаахадань нүлөөлхэгүй байбашье һаа, эдэ командануудай тэмсэл угаа һонирхолтой, гоё байгаа. «Пахтакор» наадаяа тэнсэлгээршье үнгэрөө һаа, турнирай таблицада нэгэ шата дээшээ дабшаха байгаа. Тэрэнээ бэелүүлжэ, Куйбышев городой «Крылья Советов» командын урда оробо бшуу.

Берадор Абдураимов тон өөрынь нэгэ зорилго байһан. Юуб гэхэдэ, тэрэ 22-дохи бүмбэгэеэ сохижо оруулбал, эрхим мэргэнээр сохигшо Тбилисиин Гавашелиие хүсэхэ аргатай байба ха юм. Берадор энэ зорилгоёо баһал бэелүүлээ — нааданай эхилһээр 30, 77 минутын үнгэрөөд байхада, тус тус хоёр бүмбэгэ нүгөөдүүлэйнгээ ворота руу оруулжа шадаа. «Спартак» командынхидһаа Силагадзе (2-дохи минутада), Евлентьев (48-дахи минутада) хоёр бүмбэгэ сохижо оруулаа.

Футболоор СССР-эй түрүү һуури эзэлэлгээр XXX мүрысөөнэй таблица

Эзэлһэн һуури	Команданууд	шүүгээ	тэнсээ	шүүгдээ	бүмбэгэ	очконууд
1 (1)	«Динамо» (К)	21	15	2	58—25	57
2 (7)	«Спартак»	21	10	7	64—43	52
3 (12)	«Торпедо» (М)	18	14	6	60—32	50
4 (9)	ЦСКА	20	10	8	50—30	50
5 (2)	«Динамо» (М)	19	9	10	58—32	47
6 (4)	«Динамо (МН)	17	12	9	52—36	46
7 (3)	«Динамо» (Тб)	16	13	9	53—29	45
8 (18)	«Черноморец»	11	16	11	47—49	38
9 (5)	«Нефтчи»	13	12	13	42—48	38
10 (17)	«Локомотив»	10	17	11	35—39	37
11 (19)	«Зенит»	10	14	14	35—49	34
12 (10)	СКА (РД)	11	11	16	44—48	33
13 (16)	«Заря»	10	13	15	23—41	33
14 (6)	«Шахтер»	9	14	15	38—42	32
15 (14)	«Кайрат»	12	8	18	33—42	32
16 (8)	«Арарат»	11	9	18	34—46	31
17 (15)	«Пахтакор»	9	11	18	42—61	29
18 (11)	«Крылья Советов»	9	11	18	24—45	29
19 (13)	«Торпедо» (КТ)	9	10	19	27—48	28
20 (—)	«Динамо» (КД)	5	9	24	25—59	19

ТАЙЛБАРИ: командын 1967 ондо эзэлһэн һууринь хаалта соо табигданхай.

ШАНГУУД БА ТЭРЭНЭЙ ЭЗЭД

Спортын эмхинүүдэй, газетэ ба журналнуудай редакцинуудай заншалта шангуудта хүртэгшэдэй нэрэнүүд мүнөө мэдээжэ болобо. Хэндэ ямар шангууд хүртөөб гэбэл:

«ДИНАМО» (МОСКВА)—«Советский спорт» газетын шан — «Подснежник».

«СПАРТАК» (МОСКВА)—Армиин центральна спортклубай байгуулһан Григорий Федотовой нэрэмжэтэ шан — СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөнүүдтэ эгээл олон бүмбэгэ сохижо оруулһанай түлөө (64-ые оруулаа).

«ДИНАМО» (КИЕВ) — СССР-эй футболой федерациин шан — эгээл олон очкотой болоһон командануудта үгтэхэ шан.

«ДИНАМО» (КИЕВ) — СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи физкультура ба спортын комитедэй байгуулһан—илаһан хоёрдохи командада олгохо шан.

«ЧЕРНОМОРЕЦ» (ОДЕССА) — «Үнэн шударгы нааданай түлөө» гэһэн «Советский спорт» газетын шан.

«ДИНАМО» (МОСКВА) — «Футбол-Хоккей» гэжэ газетын шан—гурба, гурбаһаа үлүү тоотойгоор илаһан командада үгтэхэ шан. Тиимэ илалта энэ команда 7 дахин туйлаа.

«ДИНАМО» (КИЕВ) — Украинын «Комсомольское знамя» гэжэ газетын шан—мүрысэһэн командынгаа талмай дээрэ наадахадаа, хамагай олон очко абаһан командада үгтэхэ шан (абажа боломоор 38-һаа 25-ые абаһан).

«ДИНАМО» (КИЕВ) «Советская Россия» газетын «Илалтада хүргэхэ зориг» гэһэн шан — нааданда эгээл олон илалта туйлаһанай түлөө. Тиимэ адли тоотой илалтануудые гурбан команданууд — Москвагай «Спартак». «Нефтчи» команданууд туйлаһан байба. Дахин наадалгаар киевэйхид илаа.

«КАРПАТЫ» (ЛЬВОВ) — Украинын «Старт» журналай шан—оруулһан, алдаһан бүмбэгэнүүдэй тоонуудай ехэ илгаагай түлөө. («А» классай нэгэдэхи ба хоёрдохи группын командада олгохо). Энэ команда 80 удаа шүүжэ, 34-ые алдаһан байгаа.

ЮРИЙ ПШЕНИЧНИКОВ (ЦСКА)—сезоной нааданай эрхим вратарьта олгохо гэһэн «Огонёк» журналай шан. Энэ шанда Лев Яшин гурбан удаа (1960, 1963, 1966 ондо), Анзор Кавазашвили (1965, 1967 ондо), Владимир Маслаченко (1961), Сергей Котрикадзе (1962), Виктор Банников (1964 ондо) тус тус хүртэһэн юм.

Берадор Абдураимов («Пахтакор»), **Георгий Гавашели** (Тбилисиин «Динамо») гэгшэд эгээл олон бүмбэгэ сохижо оруулһанай түлөө «Труд» газетын редакциин шан абаба. Эдэнэр тус бүри 22 бүмбэгэ сохижо оруулһан байна. Арбан эрхим бомбардирнуудай тоодо орогшод гэбэл: **Эдуард Стрельцов** (Москвагай «Торпедо»)—21, **Владимир Козлов** (Москвагай «Динамо»), **Галимзян Хусаинов** («Спартак») тус бүри—14, **Олег Конаев** (СКА)—13, **Михаил Гершкович** (Москвагай «Торпедо»)—2. **Демури Векуа** (Кутаисиин «Торпедо»), **Эдуард Малофеев** (Минскын «Динамо»), **Анатолий Пузач** (Киевэй «Динамо») тус бүри 11 бүмбэгэ оруулһан байна.

(ТАСС).

ХИЛЫН СААДАГААР

ТЕЛЕФОН ★ ТЕЛЕГРАФ ★ РАДИО

ДРВ-гэй МИД-эй түлөөлэгшын мэдүүлгэ

ХАНОЙ. (ТАСС). ВИА агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Вьетнамай Демократическа Республикын гадаадын хэрэгүүдэй министерствын түлөөлэгшэ мэдүүлгэ хээ. США-гай гүрэнэй департаментын түлөөлэгшын 1968 оной ноябриин 13-да хэһэн мэдүүлгэ соо «баримтануудай хазагайруулагдаһые» ДРВ-гэй правительство энэ мэдүүлгэ соо буруушааһан байна.

Вьетнамай асуудал шиидхэхэ талаар болохоёо байгаа зүблөөндэ түлөөлэлгэ тухай асуудалда тогтоходоо, Сайгондохи мүнөөнэй захиргаан Урда Вьетнамда ээрхэг түримхэй дайн байлдаа хэхэ, шэнэ ёһоной колониализмын политика бэелүүлхэ талаар американ империалистнуудай зэбсэг болоно, хэнииешье түлөөлжэ шадахагүй байна гээд ДРВ-гэй МИД-эй түлөөлэгшэ өөрынгөө мэдүүлгэ соо онсолон тэмдэглээ. Урда Вьетнамай арадай бодото ба Урда Вьетнамда хамаатай бүхы асуудалнуудые шиидхэхэ хүсэд эрхэ түлөөлэлгэтэй Урда Вьетнамай НФО-гой бэеэ даанхай, тэгшэ эрхэтэ түлөөлэгшэ Вьетнамай асуудал шиидхэхэ талаар зүблөөндэ заатагүй хабаадаха ёһотой гээд мэдүүлгэ соо заагдана.

ДРВ-гэй агаарай дайдада шухала болоһон зэргээрнь тагнуулай ябуулгануудые Холбоото Штадууд хэжэл байһаар гэжэ США-гай гүрэнэй департаментын хэһэн мэдүүлгэ тушаа ДРВ-гэй МИД-эй түлөөлэгшэ иигэжэ заагаа. Энэ хадаа Вьетнам тушаа Женевскэ хэлсээнүүдые хэрэгсээдэггүй, дэлхэйн олониитэдэ ехээр үнэрилтэ хэдэг ээрхэг түримхэйшүүлэй хэһэн мэдүүлгэ болоно.

Вьетнамай Демократическа Республикын правительство халаа 1968 оной ноябриин 2-то хэһэн мэдүүлгэ соогоо найруулһан хараа бололоо дахяад лаблана, Вьетнам тушаа Париждахи зүблөөнэй һаяар эхилхын тулада али бүхы унжагайралтануудые хэхэһээ арсаха тушаа США-гай правительствада эрилтэ хэнэ гээд ДРВ-гэй МИД-эй сайд тэмдэглээ.

ДРВ-гэй баатарлиг эхэнэрнүүд

ХАНОЙ. (ТАСС). Һандаралта дай хэжэ байһан США-гай империалистнуудта эсэргүүсэн, дүрбэн жэлэй турша соо баатарлиг тэмсэл хэхэдээ, манай эхэнэрнүүд бүхы арадтаа хамта асари ехэ илалтануудые туйлаа гээд ДРВ-гэй эхэнэрнүүдэй дунда дэлгэрһэн патриотическа хүдэлөөндэ зорюулагдаһан статья соогоо «Нян Зан» газетэ бэшэнэ.

Дайшалхы зэргэдэ ябажа байгшадта ДРВ-гэй хэдэн олон миллион эхэнэр эрэлхэг зоригтойгоор туһална гээд статья дотор хэлэгдэнхэй. Хахад миллион үлүүтэй эхэнэр солдадуудай эхэнүүдэй холбоондо ороно, хэдэн арбаад мянган эхэнэр арадай һайн дуратанай ба өөһэдыгөө хамгаалха отрядуудай зэргэдэ жагсаад, буу зэбсэг гартаа барижа, дайсанай самолёдуудые усадхалгада туһа нэмэри оруулалсана. Ажалда ба ороноо хамгаалалгада хабаадалсадаг 100.000 эхэнэр тусхай курсануудта һуража, эрдэм бэлигээ дээшэлүүлэлсэнэ гээд газетэ тэмдэглэнэ.

Арадта харша политикада эсэргүүсэлтэ

БЕРЛИН. (ТАСС). Бонной хархис политикада эсэргүүсэн, ФРГ-дэхи олониитын ажабайдалые демократическа шэнжэтэй болгохын түлөө тэмсэхыень немец патриодуудые Баруун Германиин Нижнесаксонско организациин съезд дээрэ энэ партиин түлөөлэгшэ Иозеф Вебер уряалаа. Ажалшадай байдал муудхаадаг ФРГ-гэй правительствын политикын арадта харша шэнжэтэй байһые тэрэ заагаа.

АДН агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, Бонной «зүүн зүгтэ бэелүүлхэ шэнэ политика» халаа Германиин үһөө нэхэхэ хуушанай эрмэлзэлгын далдалагдаһан түхэл янзань болоно гээд И. Вебер заагаа. НАТО-гой соведэй Брюссельдэ болоһон һүүлшын сессиин дүнгүүд тухай тогтоходоо, буу зэбсэг яаралтайгаар түхеэрхые Бонной эрмэлзэдэгэй аюултай байһые И. Вебер зааһан байна. Социалис оронууд тушаа үһөө нэхэхэ эрмэлзэлгэнүүдэйнгээ нэгэнһээншье Бонн арсаагүй гээд Иозеф Вебер онсолоо.

Буруушаалгын демонстраци

РИМ. (ТАСС). Шэнэ түхэлэй фашистнуудай харата ябуулгануудта эсэргүүсэһэн, оронии демократическа ёһоор шэнэдхэхын түлөө арадай ехэ демонстраци Италиин Реджо-Эмили городто болоо. «Италиин социальна хүдэлөөн» (шэнэ түхэлэй фашис парти) хуули бусын гэжэ сэносхожо, Италиие НАТО-һоо гаргаха, оронии демократическа хүгжэлтын ба дэбжэлтын замаар залан шэглүүлхэ тухай правительствада эрилтэ хэхын тулада бүхы провинцинуудһаа хэдэ мянган коммунист, бусад политическэ партинуудай, демокрадуудай, фашизмда эсэргүүсэгшэдэй түлөөлэгшэд ноябриин 17-до городто сугларан ерэһэн байна.

Иорданиин элшэн сайдай хэлэһэн үгэ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Эзэмдэһэн араб газар нютагуудые бусаахаһаа Израилиин арсалга Дүтын Зүүн зүгтэхи байдалай шахардуу шанга заандаа үлэһэнэй гол шалтагаан болоно гээд Иорданиһаа США-да байдаг элшэн сайд мэдүүлээ. Си-Би-Эс гэжэ телевизионно компаниин програмаар ноябриин 17-до үгэ хэлэхэдээ тэрэ иигэжэ заагаа. Холбоото Штадуудай Израильда буу зэбсэг, тусхайлбал, «Фантом» гэжэ реактивнэ истребительнүүдые худалдалга тус райондохи оршон байдалые бүри шахардуу болгоно, зэбсэгтэ тулалдаанай шэнээр болохо аюул тохёолдуулна. Араб газар нютагуудһаа израиль сэрэгүүдые гаргаха тухай ООН-ой резолюцинуудые дүүргэлтэ болгохо аргаар лэ Дүтын Зүүн зүгтэхи бэрхэтэй хэсүү байдал заһаруулагдажа шадаха гээд Иорданиин элшэн сайд онсолон тэмдэглээ.

Арадай милициин отрядууд байгуулагдахань

БЕЙРУТ. (ТАСС). Израилиин зүгһөө хэгдэдэг ээрхэг түримхэй ябуулгануудһаа Ливанай урда хилэнүүдые хамгаалхын тулада арадай милициин отрядуудые байгуулха тухай хуулиин проектые национальна оборонын асуудалнуудай талаар парламентска комисси һайшаагаа. Эдэ отрядууд Ливанай армиин командованиин мэдэлдэ үгтэхэ юм. Орон дотор сэрэгэй уялгата алба тогтоохо тухай хуулиин проект хаража үзэгдөө.

Солсберидэхи хэлсээнүүд урагшагүйдэбэ

ЛОНДОН. (ТАСС). Англиин газетэнүүдэй шэнжэлэгшэдэй һанамжын ёһоор, Д. Томсон түрүүтэй Англиин түлөөлэгшэд Смидтэй, тэрэнэй расис засаг түрын гэшүүдтэй хоёр шахуу неделиин турша соо ямаршье урагшагүйгөөр хэлсээ хээ.

Хэблэлэй тэмдэглэһэнэй ёһоор, Солсберииһээ бусахынгаа урда тээ Англиин портфельгүй министр иигэжэ онсолон тэмдэглээ. Родезиин засаг түрын хүтэлбэрилэгшэдэй «зарим зэргээр үгэеэ ойлголсохоор» эрмэлзэлгэ гаргаа гээшэ һаань, хэлсээн дахяад хэгдэжэ болохо. «Фиарлесс» гэжэ онгосо дээрэ премьер-министр Вильсонэй хэһэн эрилтэ мүнөөшье хүсэндөө байһан зангаараа гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглээ.

Зүгөөр эдэ дурадхалнуудынь национуудай нэгэдэлэй правительствануудаар, мүн парламентын лейборис гэшүүдээр буруушаагдаһан байгаа бшуу. Олонхидоо тэдэнэр хадаа эдэ дурадхалнуудые африкан зоной ашаа туһада урбаһан ябадал гэжэ тоолоһон байха юм.

Урда Родезиин урдын премьер-министр Гарфилд Тодд Лондондо байдаг юм. Англиин правительство Смидэй засаг түрэдэ эсэргүү экономическа хэмжээнүүдээ үргэлжэлүүлхэ, бүри үрэ ехэтэй болгохо ёһотой гээд тэрэ мэдүүлээ. «Фиарлесс» дээрэ оруулагдаһан дурадхалнуудта тогтоходоо, тэрэ иигэжэ мэдүүлээ: «Дурбэ миллион африканец энээниие сагаан шарайта хүнэй оруулһан дурадхалнууд гэжэ хэлэнэ».

Англиин правительство Смидэй засаг түрые «хуули бусын» гэжэ мүнөө хүрэтэр тоолодог болобошье, конституционно правительство шэнгеэр тэрээндэ үнэндөө хандана.

„ПРОТОН-4" ГЭЖЭ АВТОМАТ СТАНЦИИН НИИДЭЛГЭ ТУХАЙ

БЕРЛИН. (ТАСС). «Протон-4»—«эгээн томо замбуулинай станци мүн», «Протон-4» гэжэ асари томо хэмэл одон замбуулинай дайдада» гэһэн гаршагуудтайгаар «Протон-4» гэжэ замбуулинай научна автомат станциин Советскэ Союзһаа табигдаһанда зорюулагдаһан мэдээсэлнүүд болон тайлбаринуудые ГДР-эй ноябриин 18-най газетэнүүд толилоо.

Станциин угаа ехэ хэмжээтэй байһые зааха зуураа, энэ станциие табилга бүри ехэ хүсэтэй замбуулинай туяаталгануудые шэнжэлхэ научна программые үргэдхэхэ арга олгоно гээд немецкэ астронавтическа бүлгэмэй (ГДР) эрдэмтэ секретарь Г. Пфаффе «Нойес Дойчланд» газетэдэ бэшэнэ. «Шэнэ томо хэмэл одые хэрэглэн, Советскэ Союз элементарна бодосуудай нюусые энэнэй урда тээхидэ орхоодоо һураггүй һайнаар шэнжэлэн элирүүлжэ шадаха» гээд тэрэ бэшэнэ.

ОСЛО. (ТАСС). «Протон-4» гэжэ замбуулинай научна автомат станциин Советскэ Союзһаа табигдаһан тухай мэдээсэхэдээ, «Афтенпостен» гэжэ газетэ иигэжэ онсолон тэмдэглэнэ. Энэ станци дэлхэй дээрэхи эгээн томо станци мүн. Замбуулинай станциин шэгнүүрэй гол хубинь научна аппаратурада хамаатай байһанда газетэ тусгаар анхарал хандуулна.

«Протон-4» гэжэ станциие табилга замбуулинай дайдые шэнжэлэлгые саашадань хүгжөөлгэдэхи «угаа шухала туршалга болоно» гээд «Нашумен» газетэ тэмдэглэнэ.

БОНН. (ТАСС). «Протон-4» гэжэ замбуулинай научна автомат станциин Советскэ Союзһаа табигдаһанда ФРГ-гэй хэблэл ехэ анхарал хандуулна. «Угаа томо хэмэл одон табигдаба» гээд «Нойе Рейн-цайтунг» гэжэ газетэ бэшэнэ. «Советскэ Союз урда тээнь үзэгдөөгүй томо замбуулинай станциие замда гаргаба» гээд «Франкфуртер рундшау» газетэ тэмдэглэнэ. Баруун оронуудай шэнжэлэгшэдэй һанамжые үндэһэ болгон «Вестфелишэ рундшау» газетэ иигэжэ заана. «Протон-4» станциие Газарые тойрон дабшаха замда гаргаһан ракетэ мүнөө хүрэтэр американецуудай хэрэглэдэг ракетэдэ орходоо һураггүй ехэ хүсэтэй.

Советскэ Союзһаа «Протон-4» гэжэ замбуулинай станциин табигдаһанай научно-техническэ ехэ удха шанартай байһыень газетэнүүд тэмдэглэнэ.

ТЕГЕРАН. (ТАСС). Советскэ Союзда хэгдэдэг замбуулинай шэнжэлэлгэнүүдэй хойноһоо Иранай эрдэмтэд, ороной олониитэ ехэ анхаралтайгаар ажаглан харадаг. Замбуулинай «Протон-4» гэжэ тон томо научна станциин табигдаһан тухай мэдээсэл Тегеранай бүхы газетэнүүдэй түрүүшын хуудаһануудта толилогдоо. «Угаа томо хэмэл одон замбуулинай дайдада», «Асари томо советскэ научна лаборатори замда гаргагдаба» гэһэн гаршагуудтайгаар «Протон-4» станциин ниидэлгэ тухай мэдээсэлые хэблэл толилно. Советскэ Союзда замбуулинай дайдын үргэнөөр шэнжэлэгдэдэг, «Протон-4» станциин научна аппаратурын угаа ехэ шэгнүүртэй, замбуулинай дайдые совет эрдэмтэдэй шэнжэлэн мэдэхэ хүдэлмэриин түргэнөөр хэгдэдэг байһаниинь газетэнүүдые ехээр һонирхуулна. Замбуулин юртэмсые шэнжэлэн мэдэхэ талаар СССР бусад оронуудай урда тээ ябана гэжэ шэнэ элитэ ехэ туйлалта гэршэлжэ үгэнэ гээд газетэнүүд бэшэнэ.

ОТТАВА. Канадын ниислэлдэ парламентын байшангай дэргэдэ Монреалиин 50 наһатай эхэнэр Клэр Калхэйн арбан үдэрэй турша соо үлэсхэлэн байдал соносхоо. Вьетнам арадта эсэргүүсэн Холбоото Штадуудай хэжэ байһан ээрхэг түримхэй дайн байлдаае, энэ дайнда Канадын хабаадалсалгые тэрэ буруушаагаа. Зураг дээрэ: Клэр Калхэйн арбан үдэрэй турша соо үлэсхэлэн байдал соносхоһоноо мэдүүлһэн плакат баряад байна.

ТАСС-ай фотохронико.

РОССИН 7 МЕДАЛЬ—МАНАЙДА

Боксоор РСФСР-эй түрүү һууриин түлөө мүрысөөн һаяын табан үдэрэй туршада Барнаул хотодо үнгэргэгдэбэ. Энэ мүрысөөндэ манай республикаһаа 9 хүн хабаадажа, түрүү һуури буляалдаһан байна.

Ноябриин 17-до гонгын дохёо сууряатажа, мүрысөөнэй дүүрэһэниие соносхоо. Эндэ манай Буряадай республикын боксернууд алдар солоёо дуудуулба. СССР-эй спортын мастернууд Валерий Стрельников Агван Жамбалов хоёр алдар солын дээдэ шатын һуури эзэлжэ, Россин чемпионой лентэ, алтан медальнуудта хүртэбэд.

Спортын мастерта кандидадууд, боксошод Сергей Банзаракцаев Павел Демчук хоёр өөһэдынгөө ханинар, алтан медальтадһаа холошье гээгдэбэгүй. Эдэнэр хоёрдохи һуурида гаража, мүнгэн медальнуудые абаба.

Удаадахи шатын алдар солын габьяада баһал манай республикын гурбан хүбүүд хүртэжэ, бронзо медальнуудаар шагнагдаба. Тэдэнэр хэд бэ гэхэдэ РСФСР-эй габьяата тренер Антон Атархановай хүмүүжүүлһэн — спортын мастер Павел Федотов, Виктор Доржиев, Иван Любчик гэгшэд болоно.

Россин долоон медаль—манай республикын боксернуудай толотомо илалта. Энэ хадаа арһан бээлэйн мастернуудые һурган хүмүүжүүлэгшэ, һорёошон Антон Атархановай томо амжалта мүн.

Мүрысөөнэй судья, СССР-эй спортын мастер Владимир Ильин Россин түрүү һууриин түлөө мүрысөөнэй эрхим арбитр гэжэ мэдэрэгдэбэ.

Н. ИВАНОВ.

НИГЕРИДЭХИ БАЙДАЛ

ЛАГОС. (ТАСС). Нигериин федеральна агаарай-сэрэгэй хүсэнүүдэй шэнэ амжалтануудые туйлаһан тухай Лагосой радио ноябриин 17-до мэдээсээ. Оджукву гэгшын засаг түрын хиналта доро байһан газар нютагуудтахи Ули-Ихиала гэжэ аэродром дээрэ можо бологшодто буу зэбсэг асарһан нэгэшье самолёт һүүлшын хэдэн үдэрэй турша соо буужа шадаагүй гээд мэдээсэл соо заагдана. Нигериин агаарай-сэрэгэй хүсэнүүд аэродром дээрэ самолёдой буудаг ба ниидэн агаарта гарадаг талмайе һандаргаа.

Элүүр энхын булан

ХҮЛДЭХЭ АЮУЛҺАА ҺЭРГЫЛЭГТЫ!

Газаа хэды шанга хүйтэншье һаань, дулаанаар хубсалаад ябабал ямаршьегүй юм ааб даа. Гэхэ зуура нюураа жабарта «долёолгоһон», үнгэрхэдөө хүл, гараа хүлдэһэн ушар үсөөншье һаа үзэгдэдэг.

Нэгэтэ манай больницада дунда наһанай, архиин мангараар анхилһан, лаг хэбтэри хүниие үглөөгүүр эртэ асараа бөлэй. Гар, хүлни тэсэшэгүйгөөр үбдэнэ, хүлнүүдни тулгалуулнагүй, гарни ээзэгүй болошоо гэбэ. Хубсаһынь тайлуулжа харахада, гар ба хүлэйнь арһан сайшанхай, үе мүсөөрөө хүпэшэнхэй. Юун болооб?

Тэрэ Н. гэжэ хүн мэдээ табитараа архи уугаад, үдэшэ орой үйлсэдэ унажа унташаһан, хүл, гараа хүлдэшэһэн байгаа. Харин үглөөгүүр үйлсэдэ ябаһан хүн Н. гэгшые бодхожо, манай больницада асарһан юм. Манда ороһонһоонь хойшо аргаламжа, эмшэлгын бүхы хэмжээ абаашье һаамнай, дүрбэдэхи шатын хүлдэлгэдэ дайрагдаһан хүл, гарынь хуушан түхэлдөө яашье орохо хэбэргүй байгаад, дүрбэ мүсынь тайраха баатай болоо һэмди. Тэрэ Н. гэгшэ наһанайнгаа түлэг дунда ябаһан шииираг хүн аад, нэгэ аяга архи үлүү ууһандаа I-дэхи группын инвалид боложо шортоол хохидоо бшуу.

Эгээл хүндэ дүрбэдэхи шатаһаа гадна, III, II, I шатын хүлдэлгэ гэжэ медицинэдэ илгаруулагдадаг. Хүнэй арһан сайд гээд, хүндүүлхэйшэг байбал, нэгэдэхи шатын хүлдэлгэ болоно. Газааһаа гэртэ ороходоо гү, али дулаан юумээр дахахада, хүлдэһэн газартань шара сэгээн шүүһэнтэй бишыхан суухаранхайнуудай бии болобол, хоёрдохи шатын хүлдэлгэдэ дайрагдаа гэжэ тоологдодог Эдэ бэлсэрүү суухаранхайнууд соо шара сэгээн бэшэ, харин хүрин хара шүүһэнэй бии болобол, хүлдэһэн газарайнь хабадажа эхилбэл, гурбадахи шатын хүлдэлгэ гэжэ мэдэхэ хэрэгтэй. Тон хүндэ—дүрбэдэхи шатын хүлдэлгэ ямар байдаг бэ гэжэ дээрэ хэлэгдэбэ һааб даа. Шанга хүйтэн, һалхинай үедэ газаа ябаһан элүүр хүнүүдэй нюур ба бусад нюсэгэн бэень гол түлэб нэгэдэхи, хоёрдохи шатынхяар хүлдэдэг, харин һогтуул хүн хүндөөр хүлдэдэг байна. Яахадаа тиигэнэб гэхэдэ, архи ууһан хүнэй шуһанайнь һудаһан бүдүүржэ, элүүр зонһоо үлэмжэ ехээр газаа тээшэнь халуугаа гаргадаг, мүн һогтуу хүн хүлдэжэ байһанаа мэдэдэггүй, һэргылэмжэ багатай байдаг. Тиимэһээ хүйтэнэй сагта һогтуушуулай газаа ябахань ехэ аюултай.

Хүлдэнхэйдөө түрүүшын хэмжээ абаха, тэрээнһээ бэеэ һэргылхын тула юун хэрэгтэйб?

Бэе баридаггүй, хүл хабшадаггүй дулаан хубсаһа, гутал үмдэхэ зэргэтэй. Шанга хүйтэн жабарта (жэшээнь, санаар халгирхадаа) нюуртаа, хүзүүндээ вазелин түрхибэл аршаалдаг.

Жабар, хүйтэндэ үлеэгдэжэ, бэеынгээ арһанай магад сайжа, хүлдэжэ эхилһэн шэнжын үзэгдэбэл, спиртээр хүбэн норгоод гү, али үгышье һаа, зөөлэн нерчаткаар гү, али альгаараа хүлдэһэн газараа үрэхэ. Саһаар, бусад адаряатай, хатуу юумээр үрэжэ болохогүй. Яахадааб гэхэдэ, хүнэй нюдэндэ харагдахагүй зурлаа, шулгархай хэжэ, тэрээн руу элдэб хорото бодос, микроб оруулжа болохо. Тииһэнһээ хүлдэһэн газар эдеэлэжэ хубилдаг, хабдадаг, удаан эдэгэжэ үгэдэггүй.

Даамгайгаар хүлдэһэн хүниие абаһаар дулаан гэртэ оруулха, халуун сай уулгаха хэрэгтэй. Түрүүшын туһаламжа үзүүлээд, хүлдэһэн үбшэнэйнь хүндэ, хүнгэншье байгаа һаань өөрэгүй, медицинын хүдэлмэрилэгшэдтэ харуулха шухала. Хүлдэжэ үбшэлһэн хүн бүхэн столбнягай сывороткээр тарюулха ёһотой.

Манай эндэхи шэмэрүүн үедэ хүлдэлгэһөө бэеэ һэргылхэ хэмжээнүүдые хүн бүхэн һайса мэдэдэг байг лэ!

Г. БУТУХАНОВ, врач.

Сагай уларил

Улаан-Үдын авиаметстанциин мэдээсэһэнэй ёһоор мүнөөдэр республика доторнай эгээл хойто аймагуудта 17—22, бэшэ нютагуудта 12—17, Улаан-Үдэдэ 14—16 градус хүйтэн байхаар хүлеэгдэнэ.

Ноябриин 21—22-ой үдэрнүүдтэ республика дотор үүлэтэйшэг байха, зарим газарнуудта саһан орохо. Хойто аймагуудта 19—24, бэшэ нютагуудта 4—9 градус хүйтэн байхаар багсаагдана.

«ТАЙГЫ[Н] ЭЗЭН»

Баабгай арьяатад[...]
эгээн томо ачитан. Т[...]
баатарлиг бэетэй, бүдү[...]
гоне хүдэр хүзүүтэ[...]
һүүлтэй. Хүбшэдэ баа[...]
гаха нэгэшье ан арь[...]
Томо баабгай 2,5 метр[...]
тэй, 450 килограмм хүй[...]
дын шагнууртэй байда[...]
баабгайһаа намар 30—[...]
грамм өөхэн абтадаг.

Баабгай ехэ удаан ү[...]
тан. Эмэ баабгай түр[...]
боложо түрэнэ. Ороо[...]
соо эхилдэг. Энэ үедэ ба[...]
ехэ сухалтай байжа, т[...]
толжошье магадгүй. Ф[...]
рада мантан томо баабг[...]
дэ ноохогүй зулмагаа,
500—500 грамм шагнур[...]
2 гүлгэ түрэдэг. Зари[...]
гүлгэ гаргаха ушар ба[...]
дань 30 хоножо нюдэ[...]
удаан томо болодог байх[...]
релиин тэнгэрээ баабгай[...]
гарадаг. Эшэнһээ гара[...]
бүүдынь оройдоол 3—[...]
грамм байдаг. Намар[...]
орохо хүрэтэрөө 20—[...]
грамм шагнууртэй боло[...]
гүлгэдөө дайсадһаа
хамгаалдаг, тон эмээхэй[...]
мартаа гүлгэдтэеэ хамта[...]
хэндэ эшэндээ орожо,
һубайрдаг. Хойто зунии[...]
дынь эхээ орхижо,
гансаараа амидардаг.
эшэнһөө гараад. саһагү[...]
ли майланүүдаар зайжа,
бэлэрдэг. Газар онгилжо,
лай үндэһэ, нүүлэ, ш[...]
буулжа, хорхой сохонуу[...]
дэг. Зундаа хандагай,
тал, бодон гахайн порше[...]
тэнүүдые бариад.

Баабгайе агнуурин[...]
ёһоор зүбшөөл абажа аг[...]
рэгтэй. Зүбшөөлгүйгөөр
агнахань хориултай.

Үбэлдөө эшэндээ хэ[...]
хүшүүргэдэжэ барихаза һ[...]
мартаа ангуушад нохой[...]
тэрэниие агнадаг. Баабга[...]
газарынь шагаажа, мэрг[...]
даха хэрэгтэй. Шархата[...]
гайе дахажа болохогүй,
ниие гэтэжэ хэбтэдэг[...]
Баабгай үүхи нозог ами[...]
һанамаршье һаа, нюдэ[...]
зуура түргөөр добтолдог[...]
дэд, буудажа үрдэгүй һ[...]
гай хазаадашье ангуушал[...]
ража унаха. Баабгай эшэ[...]
тог амитадай нэгэн. 6 һа[...]
нүхэн соо хэбтэжэ, үбэлд[...]
сагые үнгэргэнэ. Эшэ[...]
хынгоо урда тээ алирһ[...]
болон элдэб жэмэс. һамар[...]
эхээр таргалдаг. Намар[...]
тэржэ саһанай унахад[...]
риин һүүлээр гү, али[...]
эхээр эшэндээ орожо,
үбэлдөө унтана. «масаг[...]

Мүнөө жэлдэ алирһа[...]
һамарай ургаса муу бай[...]
гайнууд эхээр таргалаа[...]
мэһээ зарим шара[...]
эшэндээ орон[...]
Баргажанай болон Түнх[...]
магуудта олон баабгайну[...]
тосхондо дүтэлжэ, атуу м[...]
толно.

М. ГЫЛЫ[...]
биолог-охо[...]

ПРАВДА БУРЯТ[ИИ] МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕР

Нэгэдэхи хуудаһанда: [...] шухала материалнууд. [...] обкомой бюрогой болон Бу[...] АССР-эй Министрнүүдэй [...] тогтоол. Республикын лу[...] болон мелиораторнуудай [...]

Хоёрдохи хуудаһанда: [...] невой очерк. «Мүнөө үе [...] дөө тосхон» гэһэн Н. Се[...] статья. Редакцида ерэһэн [...] гүүд.

Гурбадахи хуудаһанда: [...] материалнууд. Хилын [...] ерэһэн телеграмманууд.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: [...] нютагай һонин. Спорт. Со[...] нууд.

СЭНХИ[Р] ЭКРАНУУДТ[А]

15 час 00 минутаһаа 21 [...] минута хүрэтэр Москваһ[...] жуулга:

16 час 05 минутаһаа [...] ухаанай замаар» гэһэн э[...] дэ зорюулагдаһан дамжуу[...] гэдэхи түрай асуудалнуудта[...] 17.05-һаа «Долоон үдэр[...] хоорондын программа. 18.0[...] телевизионно зүжэг. 19.2[...] «Срод аялга», концерт. 20[...] —кино-аяншадай клуб.

21 час 30 минутаһаа [...] Үдын дамжуулга—уран-һ[...] фильм.

Редакторай орлог[...]
М. Н. НИ[...]

Манай адрес, телефону[уд]

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—5[...] приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редакто[ра—] 62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—6[...] отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—6[...] 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышленност[и] строительства—61-35, советского строительства и быта—6[...] культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, [...] формации—34-05, общественная приёмная—56-62, маш[...] бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при С[ове]те Министров БурАССР.

Н-03697. Зак. № 1160[...]